ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 3 – 4 (497 – 498) година XXXVIII — 2 юли 2020 година

3617 студенти ще приеме Университетът през новата учебна година

„Щастие за всички даром и нека никой да не бъде пренебрегнат!“ Това си пожелава сталкерът в едноименния филм на Андрей Тарковски, направен по повестта на Аркадий и Борис Стругацки „Пикник край пътя“. В нашата ситуация към това пожелание трябва да добавим и здраве.

Вероятно това е най-трудната кандидатстудентска кампания в историята на Пловдивския университет – както за ръководството на Университета, за преподавателите и служителите, така и за кандидат-студентите. Надяваме се, че въпреки сложната обстановка финалната развръзка ще е добра за всички.

За учебната 2020/2021 г. Пловдивският университет ще приеме 3617 студенти, от които с държавна субсидия са съответно 2660 редовно и 382 задочно обучение; в платената форма на обучение са съответно 330 редовно и 245 задочно.

Новата специалност, която се разкрива през настоящата година – „Микробиология и вирусология“, е съвсем в контекста на случващото се в нашата страна и по света. По-специфичен момент спрямо предходните кампании е, че за всички специалности може да се кандидатства с оценки от матурите с изключение на специалността „Психология“. Отново ще може да се изучава право в задочна форма, но само платено обучение. Публикуван е вече и

списъкът със защитените специалности.

На всички студенти, преподаватели и служители в Пловдивския университет пожелаваме много здраве, щастие и успехи! Същото пожелаваме и на кандидат-студентите… и да бъдат приети в желаната от тях специалност!

„Пловдивски университет“

В броя ще прочетете още:

- Моята молитва за България
- Първостроителите на Университета
- Коя е първата книга в Европа, отпечатана на кирилица
- Пушкин: вдъхновение по време на карантина
- Защо на 24 юни можем да кажем „Ела и ме целуни!“
- Тържествената промоция на филолозите от випуск 2019
- Готови ли сте… за италианската джунгла?!!

Тържествено слово по случай 24 май

Моята молитва за България

Проф. д.ф.н. Христина ТОНЧЕВА

Уважаеми колеги,

Скъпи студенти,

Единадесет века след боговдъхновените слова на св. Климент Охридски за „светите и преславни учители на славянския род блажения Кирил и панонския архиепископ Методий, които му създадоха писмото и преведоха Новия и Вехтия завет на езика му“, едва ли някой е в състояние да напише нещо по-силно, по-точно и по-искрено в изразената почит и благодарност за тях и за тяхното дело. И ако през тези векове мнозина като мен са се опитвали да сторят това, те винаги са осъзнавали, че отдалечеността на хората и събитията във времето и постиженията на науката дават някаква възможност за точна и реална преценка.

В своя „Проглас към Евангелието“ св. Константин-Кирил Философ е написал: *„Голи са без книги всички народи, не можейки да се борят без оръжие с противника на нашите души, и готови са за плена на вечната мъка.“* Пред историческата и филологическата наука винаги е стоял един неизменен въпрос: Кога и за кого светите братя Кирил и Методий създават славянската писменост и книжнина? През 855 или през 863 година? За българските славяни или във връзка с мисията си във Великоморавия?

Наистина ли сме дали нещо на света или, както понякога чуваме от устата на просветени и недотам просветени анализатори – св. св. Кирил и Методий са гърци, славянската азбука е създадена не за нас, а по молба на моравския княз Ростислав, Кирил и Методий никога не са стъпвали в България, славянската азбука, първият славянски книжовен език, славянската книжнина и богослужение на роден език са общо славянско достояние, особена наднационална ценност.

Всъщност някои от тези доводи са верни, но са част от истината, а подреждането и интерпретирането им в такъв ред води до откровеното ù изопачаване.

Днес наричаме двамата солунски братя византийци. Самите те със сигурност са наричали себе си римляни или на гръцки – ромеи. Те са измежду най-високо образованите хора на своето време. Политическите мисии, с които са натоварени, свидетелстват за тесни връзки с императорския двор и Константинополската патриаршия. Освен дипломати, те са и духовници мисионери.

Като всяка империя и Източноримската, наречена Византия едва през XVI в., не поставя на преден план народностната принадлежност на своите поданици. В този смисъл обвързването на въпроса за значението на делото на св. св. Кирил и Методий с това дали действително майка им е била славянка, вероятно би изумило и тях, и техните съвременници.

Независимо от това дали имат славянски произход, или не, вън от всякакво съмнение е, че Кирил и Методий са владеели до съвършенство солунския говор. Без подобни познания създаването на признатата за съвършена първа славянска азбука, глаголицата, както и преводът на първите богослужебни книги биха били немислими.

Тук идва първата допирна точка между Кирило-Методиевото дело и България, тъй като и през IX в., и днес Солунският говор е бил и е източнобългарски диалект. В този смисъл първият славянски писмен език е и **трябва да бъде наричан старобългарски**.

Този факт често се премълчава, омаловажава, а заради принадлежността на Солун и Солунско към Егейска Македония дори се интерпретира в смисъл, че в основата на Кирило-Методиевия език е легнал македонски (разбиран като небългарски) говор. По-тревожна обаче е тенденцията да бъде лансирана идеята, че двамата братя са създали общославянски книжовен език за нуждите на Църквата и този език е еднакво отдалечен от всички славянски езици. Тази идея се налага с термини като *старославянски и староцърковнославянски.* Със завидна лекота биват пренебрегнати графични знаци и в двете азбуки, отразяващи типични единствено за българския език фонетични особености, както и типични отново само за нашия език морфологични, синтактични и лексикални черти.

Проф. Христина ТОНЧЕВА

Какво знае днешният българин за св. св. Кирил и Методий?

Знае, че са създали славянската азбука. За съжаление, повечето смятат, че това е кирилицата. Това внушение се подхранва и от иконографската традиция, и от всякакъв род техни изображения. Неизменно на свитъците, които държат в ръцете си светите братя, са изписани кирилски букви. Кирил и Методий обаче са създали глаголицата. На тази азбука са написани първите славянски преводи и оригинални съчинения, нея те отнасят в Моравия, нея и глаголически книги освещава папа Адриан II, нея донасят със себе си в България през 886 г. Кирило-Методиевите ученици, на нея се пише в първите български книжовни центрове Плиска, Преслав, Охрид.

Кирилицата е създадена по-късно в България по време на Златния век. Тя обединява в нова графична система 24 знака от гръцкото писмо и 12 допълнителни букви за типични за българския език звукове. С тези допълнителни знаци кирилицата далеч превъзхожда по своята функционалност латинската азбука, която също произхожда от гръцката, както и всички произлезли от нея съвременни писмени системи, с които славянски и неславянски народи пишат „без устроение“, както казва Черноризец Храбър, като използват по няколко графични знака за един звук.

Създаването на азбуката обаче е само един, макар и много важен, момент от Кирило-Методиевото дело. Огромното му значение се определя от създаването на първия писмен книжовен славянски език, старобългарския, който става трети класически европейски средновековен език, наред с гръцкия и латинския, както и на славянската книжнина, положила основата на трета за Европа цивилизация – цивилизацията на Slavia Orthodoxa.

Тук идва втората важна допирна точка на Кирило-Методиевото дело с България. Българският владетел и отскоро княз на християнска България Борис I Михаил приема в Плиска трима от учениците на двамата братя – Климент, Наум и Ангеларий. Това е ключов момент от спасяването на делото на Кирил и Методий. Без целенасочената политика, без държавната подкрепа и щедрото меценатство на българския владетел славянската книжнина, славянското богослужение щяха да останат пореден, при това неуспешен, епизод от огромните усилия на Византийската империя за увеличаване на духовната и политическата ù доминация. Далновидните управници на България прекрасно осъзнават мощното оръжие – Кирило-Методиевото дело, и успешно го използват. Славянската азбука, богослужението на роден език, положеното начало на създаване **на старобългарски** в основата си книжовен език помагат на новопокръстеното царство да потърси нови хоризонти на развитие, които ще осигурят така необходимата му независимост и равнопоставеност.

Третата важна допирна точка на Кирило-Методиевото дело с България е свързана с кирилицата, която е създадена тук. Писа-

На стр. 3

Приветствие от ректора на Пловдивския университет проф. д-р Румен Младенов по случай 24 май

Проф. Румен Младенов

Скъпи студенти, преподаватели и служители на Пловдивския университет, за мен е чест и привилегия да Ви честитя Празника на българската просвета и култура и на славянската писменост.

Днес отбелязваме този ден по различен начин, но аз вярвам, че истинското тържество се случва в сърцето, защото паметта за делото на предците ни окуражава, подарява ни усещането за споделена мисия и смисъл на професионалния ни избор.

Скъпи колеги, приемете искрените ми пожелания за здраве, дръзновение и нови творчески успехи. Нека черпим вдъхновение едни от други, да възвисяваме и усъвършенстваме възпитаниците си, да пазим любовта към знанието жива!

С уважение и благодарност за всеотдайността Ви!

Денят на българската просвета и култура и на славянската писменост бе честван виртуално в ПУ

По дългогодишна традиция на 24 май Пловдивският университет винаги е организирал тържествена програма, която завършва с поднасяне на цветя и венци пред паметника на св. Паисий Хилендарски срещу Ректората на висшето училище. Заради противоепидемичните мерки през настоящата година отбелязването на празника стана виртуално. Ректорът проф. Румен Младенов публикува приветствие към академичната общност на пловдивската алма матер на сайта на ПУ (публикуваме го отделно).

Съобразена с новите условия бе и празничната програма, подготвена от Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, която бе представена онлайн, а видеоматериалът е публикуван в новата интерактивна рубрика на университета – VIVAT ACADEMIA:

https://uni-plovdiv.bg/news/news/829/

Тържествено слово по случай 24 май произнесе проф. д.ф.н. Христина Тончева, която поздрави студентите от името на колегите си филолози (публикуваме го отделно).

Докторанти и студенти на ПУ „Паисий Хилендарски“ от Италия, Германия, Полша, Сърбия и Чехия – Мартина Рицоло, Йонатан Валтер, Йелена Павлович, Михал Янкович и Якуб Микулецки, обогатиха палитрата от поздравления към академичната общност.

От името на Студентския съвет се включиха Теодора Цонева и Виктория Палигорова.

Талантливите изпълнения на учениците Имануел-Ари Капон и Моис Ашер Капон и четвъртокурсниците от специалността „Актьорство за драматичен театър“ в Педагогическия факултет – Радостина Велкова и Стефан Мараджиев, допринесоха за празничния дух с рецитал на стихотворения от популярни български поети.

Моята молитва за България

От стр. 2

но е било именно чрез нея сътвореното от св. св. Кирил и Методий да пребъде във вековете, чрез нея към православния свят да бъдат приобщени и други славянски и неславянски народи. Затова, макар и неотговарящи на истината, кирилските букви съвсем естествено се настаняват до изображенията на св. св. Кирил и Методий първо в църковната, а по-късно и в светската живопис.

Предстоят векове, в които старата българска книжнина ще преживее моменти на възход и застой, но никога няма да престане да съществува.

И ако се върнем към думите на Вазов и се попитаме НЕ „дали сме дали нещо на света“, а „какво сме дали на света“, без опасения, че ще изпаднем в мегаломания, можем с гордост да заявим: един диалект на нашия български език като най-близък и познат за св. св. Кирил и Методий е легнал в основата на първата славянска азбука, глаголицата, и е послужил за основа за изграждане на книжовен език – **старобългарския книжовен език**.

Чрез подвига, който тогава учениците на Кирил и Методий творят в българската земя, се отварят дверите на историята (духовната и културната) за една нова творческа стихия – славянството. Погледнато от тази гледна точка, тогавашните процеси в църковната и културната история на България имат общославянска, общоевропейска, световна значимост. Нека тази констатация не бъде схващана като опит за тонизиране на чувствително спадналото ни национално самочувствие. Поддържан през Средновековието и вековете на османското владичество от църквата и духовенството, по време на Възраждането този култ от църковен празник се превръща в светско училищно тържество.

Затова днес от името на моите колеги учени и преподаватели аз отправям призив: достъпно училище за всички деца, интересно и разбираемо познание, което да им бъде пътеводител в огромното ни книжовно наследство през вековете, пълни и възродени библиотеки и читалища, възпитание на човеци и на достойни, знаещи своята история, култура и език българи! Квалифицирани учители и преподаватели, поставени високо в обществото със законно самочувствие! Всяко българско семейство трябва да е сигурно, че децата му могат да получат образование според способностите си – не само за да отидат в чужбина, но и да градят бъдещето си в една от най-древните страни в света. Тези деца ние обучаваме в университетите, в научните институти, за да поемат те в бъдеще щафетата на утвърдените български научни школи, които и сега въпреки всички трудности множат своите международни успехи в нелека световна конкуренция.

Вливането на младите сили в българска наука ще ги направи действителни участници във великия всемирен научен процес, защото нашата наука отдавна е в него, отдавна е и в Европа.

Разчитаме на тях – на младите, които умножават плодовете на нашата палеославистична наука и пренасят нататък, в бъднините, културноисторическото ни наследство!

Това е моята молитва – не средновековна, а новобългарска – молитва за България!

ЧЕСТИТ 24 МАЙ!

Тържествената промоция на випуск 2019 във Филологическия факултет на ПУ

Тържествената промоция на випуск 2019 на Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ се състоя на 7 март в Спортната зала на Университета. Дипломираха се 410 абсолвенти, отличниците са 60. Организаторите избраха за тематичен фокус на церемонията хуманитаристиката като носител на хуманността.

За съжаление, последвалото извънредно положение не позволи провеждането на промоциите в другите факултети във вида, в който преминават по традиция.

При откриването на форума доц. д-р Елена Гетова, заместник-декан на Филологическия факултет и водещ на промоцията, призова абсолвентите да пазят човешкото лице на хуманитарното знание.

Глад за успех, жажда за знания и удовлетвореност от избраната професия пожела на дипломираните бакалаври и магистри доц. д-р Мария Стоянова, заместник-ректор по учебната дейност на ПУ „Паисий Хилендарски“.

„Запазете любовта към филологията и хуманитаристиката, към четенето на книги. Смело срещу стихиите!...“, каза в словото си доц. д.ф.н. Константин Куцаров, декан на Филологическия факултет. Деканът призова младите филолози да бъдат горди, че завършват този факултет, който им е дал богат спектър от знания и компетентности.

Писателят Христо Карастоянов, автор на 26 книги – белетристика, публицистика и поезия, носител на редица литературни награди, апелира към абсолвентите да пазят словото като човешкото лице на красотата. Христо Карастоянов е възпитаник на Пловдивския университет, а присъствието му на церемонията продължи създадената традиция в този форум да участват известни личности, завършили Филологическия факултет.

Деканът на Филологическия факултет доц. Константин Куцаров с една от отличничките на випуска

Промоцията като празник – изразен от усмивките на щастливите абсолвенти

„Само хуманитаристиката пречупва света през своята призма и показва другото му лице. В модерното общество интерпретацията е ключова за личностното развитие на всеки от нас“, сподели в приветствието от името на Випуск 2019 Адела Геворгян, отличник от специалността „Английски език и методика“.

Галилеевата клетва произнесе абсолвентът Илия Димитров от „Българска филология“ и познат автор в пловдивската журналистика.

Telus International Europe – най-големият работодател в аутсорсинг сектора в България, и тази година осигури наградите за отличниците. Да стартират професионалния си път в международната компания, дипломираните филолози покани г-жа Бела Йончева – представител на *Telus International Europe*. Г-жа Йончева отличи абсолвентката Николета Георгиева от „Английски език и управление в бизнеса“ за високата ѝ мотивация и познания.

Популярни песни прозвучаха в изпълнението на хор „Детска китка“, което допринесе за още по-емоционалното протичане на тържествения форум.

Състезанието за зрелостници на тема „Я знаток русского языка“ – 2020

Филологическият факултет и Катедрата по руска филология на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ имат честта и удоволствието да поздравят участниците в състезанието за зрелостници „Я знаток русского языка“ – 2020, както и техните учители, с постигнатите резултати!

За шеста поредна година, с подкрепата и съдействието на директорите и колегите русисти, средношколците, изучаващи руски като първи и втори чужд език в средните училища, имаха възможност да покажат своите знания и комуникативни умения. Състезанието се проведе в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за зрелостниците от Пловдив и областта, а в другите градове домакини бяха СУ „Максим Горки“ – Стара Загора, ПГЧЕ „Васил Левски“ – Бургас, СУ „Проф. д-р Асен Златаров“ – Първомай. За съжаление от тази възможност не можаха да се възползват възпитаниците на ЕГ „Проф. д-р Асен Златаров“ в Хасково и СУ „Св. св. Кирил и Методий“ във Велинград, поради непредвидените епидемиологични обстоятелства.

Оценката от състезанието е равностойна на другите балообразуващи оценки при кандидатстване за специалностите Руска филология, Български език и руски език. В състезанието взеха участие 110 зрелостници, от които 42 отличници имаха възможност да се запишат в желаната от тях специалност във Филологическия факултет.

Предвид невъзможността за провеждане в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ на традиционната официална церемония за обявяване на резултатите от състезанието и награждаване на участниците и техните учители, директорите на училищата са натоварени с приятната задача да ги поздравят от наше име и да им връчат наградните грамоти.

Кафедра русской филологии приветствует всех Знатоков и с радостью встретит их осенью как своих студентов!

Катедра по руска филология

Слово на писателя Христо Карастоянов, който бе специален гост на промоцията на абсолвентите от Филологическия факултет

Мили мои млади и прелестни колеги,

Позволявам си да се обърна към вас така, защото преди почти четирсет години имах честта и отговорността да се дипломирам тъкмо в този университет и точно в този факултет. Дипломирах се не в тога, не хвърлих във въздуха шапката... Просто пристигнах от Ямбол с Диана експрес почти по тъмно в Пловдив, взех си на две на три дипломата в една от канцеларииите в бараките в двора на университета и без да губя и миг хукнах нагоре към издателство „Хр. Г. Данов", където вече ме чакаше един друг възпитаник на нашия университет – Добромир Тонев...

Както и да е...

Колеги,

Ако е вярно, че красотата ще спаси света, то точно толкова вярно е и това, се словото ще спаси красотата. Просто защото ще я опише.

Нека за миг да помислим заедно: защо властта – всички власти във всички епохи! – така мощно мразят материалния носител на словото – книгата. Защо от всички изкуства точно книгата най ги плаши? Защо я горят, затварят, преследват и скриват? Защо се опитват да я направят някак си по-безобидна и по-услужливичка, като изправят срещу нея усърдните си и мрачни цензори? Кой измисля тия днешни нечестиви правила, наречени „политически коректен език", в името на който невъзможен език се цензурират дори детски книжки?

Защо през всичките човешки векове е съществувало понятието „забранени книги"? Забранени, разбира се, от властта и дори от нейните църкви.

Защо, ако нищо друго не помага, се опитват да я направят недостъпна, за което си има доста изпробвани начини...

Наистина защо?

Ето, музиката може да изкара хората на барикадите, както е ставало да речем в Италия през деветнайсти век, и както ставаше през шейсетте години на двайсти век след рок-концертите, когато хиляди заливаха улиците със своите антивоенни митинги и шествия.

Според мен това е така, защото музиката взривява сърцето, а книгата поразява ума. Затворен у дома, под нощната лампа – омагьосан от стапящия се, но все още доловим дъх на печатарското мастило, с което са изписани думите – човек попива разум. А това вече властите не могат да контролират. Никак не могат! Още Пиндар от Беотия пет века преди Христа е казал: „Вехнат и чезнат делата, живее и пребъдва само словото." А Пиндар, мили приятели, е бил поет! В началото пък на миналия двайсти век един друг храбър мъж ще нарече гоненията на словото „Полицейска критика". Той също беше поет. Словото разклаща тронове, срутва престоли и идоли.

Е, понякога заради словото убиват – знаете това, нали?

* * *

Казват, че за чужденците нашият, българският език, бил труден за научаване. Не съм чужденец и не знам дали наистина е така. Знам обаче, че също така труден за чужденци е и чешкият език. Да не говорим за унгарския. Ние с вас като филолози знаем защо е така. Поставени под огромния натиск на официалния език на Австро-унгарската империя, чешкият и унгарският езици са се свили в коравата броня на родолюбието и така са се съхранили такива, каквито са били във времената преди.

Вероятно това е обяснението и за изключителността на българския език.

Просто е, мили приятели, много е просто!

Българите са били поробени, но езикът им – не!

В песни ли ще е, в приказките ли – все едно. Езикът е съхраняван и пренасян към следващото поколение. То като си помислиш, първата наистина спечелена битка по пътя към голямата свобода е битката за правото на българина да слуша и изрича Божието слово на своя си език. И е наречена тази спечелена битка Български Великден.

А Александър Балабанов отива още по-далече. „Вникнете – казва – във всички борби и войни на българина от хилядо години насам, ще видите, че всички те, както и последните четири войни, са били не за земи, не за богатство, не за надмощие, а само за българския език." Е, не е съвсем верно, но е страшно достоверно.

* * *

Какво всъщност исках да ви кажа днес, уважаеми колеги.

Исках да ви кажа, че избирайки да изучавате филологията, вие вече сте се врекли на словото. Врекли, но и обрекли. Обрекли сте се да го пренасяте навсякъде, където ще ви отведат **от тук** вашите нови пътища. А то, словото, освен че е мощно, е и ужасно крехко. Това не е от днес. Още през далечната хиляда деветстотин трийсет и осма година Кирил Христов – и той поет, прочее – е написал: „Езикът ни е много хубав и много по-съвършен, отколкото предполагаме; но бедата е, че той се знае твърде зле от голяма част на образованото общество."

А страстният езиковед Александър Теодоров – Балан ни казва какво да правим! „Не стига само да си роден българин, научил да говори български, да чете и да разбира български книги; потребно е нещо повече – потребна е езикова просвета."

Кой друг, ако не вие ще отнесе тази езикова просвета навсякъде из тази наша намъчена земя?

И преди да ви кажа „На добър час!" ще ви помоля нещо. Дори за две неща искам да ви помоля. Скъпи колеги, **убеждавайте хората да четат умни книги днес**, за да не им се налага утре да четат забранени! Вие знаете как да го направите. И втората ми молба е да опазвате словото като човешкото лице на красотата, защото обратната страна на това лице се нарича „език на омразата". Уви, има и такъв език.

Имайте го предвид.

А сега вече – На добър час!

Христо Карастоянов е роден на 22 февруари 1950 година в Тополовград. Работил е като редактор във вестници, като драматург и директор на Държавния куклен театър в Ямбол и др. Сега е пенсионер.

Завършил е Пловдивския университет, специалност „Българска филология". През 1981 година дебютира с белетристичния сборник „Пропукан асфалт", отличен с награда на празниците за дебютна литература „Южна пролет" в Хасково (1982). Романът му „Аутопия: другият път към ада" беше един от петте нови български романа, номиниран в първото издание на конкурса на фондация „Вик" (2003). Печелил е наградата на Корпорация „Развитие" за непубликуван роман („Смъртта е за предпочитане"), наградата на СБП за документалистика („Записки по исторически наивизъм"), наградата „Златен ланец" за разказ на годината в конкурса на вестник „Труд", наградата „Чудомир" за хумористичен разказ и др. През 2012 година в берлинското издателство „Дитрих" излезе трилогията му „Кукувича прежда" (Teufelszwirn, Roman in drei Büchern, Dittrich Verlag GmbH), а през декември същата година романът „Името" му донесе и наградата „Хеликон". Същата награда спечели и романът „Една и съща нощ" (2014), по мотиви от който беше създаден спектакълът „Гео" в Народния театър „Иван Вазов" с режисьор Иван Добчев. „Една и съща нощ" спечели и наградата „Дъбът на Пенчо" за 2014 година, а също и националната литературна награда „Елиас Канети", 2015. През 2018 година книгата беше публикувана в САЩ в превод на Изидора Анжел (*The Same Night Awaits Us All,* Open Letter Books, University of Rochester, 2018).

Текстове на Карастоянов са включвани в различни антологии у нас и в чужбина.

По негови разкази е заснет игралният филм „Следвай ме" (2003) на режисьора Дочо Боджаков.

Японски професор изнесе лекция в ПУ, в която представи актуалните проблеми пред системата на висшето образование

Проф. д-р Макио Такемура – ректор на Университета „Тойо", Япония, гостува в Пловдивския университет. Посещението продължава няколкогодишното ползотворно партньорство между Философско-историческия факултет (ФИФ) на ПУ „Паисий Хилендарски" и Университета „Тойо". През периода 2017-2018 г. ФИФ успешно осъществи съвместен проект на тема „EXPLORING THE ART OF LIVING TOGETHER IN 21ST CENTURY ETHNICALLY DIVERSE EUROPE", финансиран от Toyota Foundation Research Grant Program, Japan.

Заместник-ректорът доц. Надя Чернева връчва на проф. Такемура Почетния знак на Пловдивския университет

В параметрите на проекта в Пловдив бяха проведени няколко работни срещи с участието на студенти и преподаватели от двата университета. От друга страна, сериозен обществен и медиен отзвук предизвика съвместната теренна работа на японски и български студенти в пловдивските ромски квартали и издадената картинна книга по темата на проекта.

Част от посещението на проф. д-р Макио Такемура в България беше публичната му лекция в Пловдивския университет – „Днешните проблеми във висшето образование и образователната философия на Университета „Тойо"". (Публикуваме я отделно) Лекцията на проф. Такемура съвпадна с рождения му ден, а ролята на преводач пое проф. Иван Ботев – преподавател в Университета „Тойо" и бивш възпитаник на Пловдивския университет.

„В светлината на факта, че планетата ни се превърна в едно, а в обществото ни няма граници, Университетът „Тойо" полага всички усилия да се интернационализира и да развива глобални човешки ресурси", сподели в лекцията си проф. д-р Макио Такемура. Той посочи, че Университетът „Тойо" играе важна роля в стимулирането на интернационализацията на Япония като цяло. „Целта ни е да бъдем университет, който демонстрира и насърчава иновациите в различни области", подчерта професорът.

Според него Университетът „Тойо" и Пловдивският университет може да започнат обмен на литературата и изкуствата, предвид факта, че и двете държави имат богата култура, история и традиции. „Сигурен съм, че можем да намерим общи цели и в STG (Sustainable Development Goals) на ООН, по които работим в нашия университет сега в различни направления. В съвместната ни работа можем да обединяваме усилия в търсене на решения на проблемите от глобално естество", допълни още проф. д-р Макио Такемура.

В знак на благодарност за ефективното сътрудничество и академичния обмен доц. д-р Надя Чернева, заместник-ректор по международно сътрудничество, връчи на японския гост почетен знак на ПУ „Паисий Хилендарски".

Студентският историко-археологически клуб организира поредица от състезания и екскурзии с образователна цел

Иван КУЦАРОВ – председател на СИАК „Проф. Велизар Велков"

По време на извънредното положение Студентският историко-археологически клуб „Проф. Велизар Велков" към ПУ „Паисий Хилендарски" организира 5 куиза на тема „История на България". Те се проведоха между 15 април и 13 май, а участието в тях беше напълно безплатно и без никакви ограничения. В състезанията взеха участие точно 203 души, голяма част от които студенти в ПУ „Паисий Хилендарски". Участниците отговориха на общо 127 въпроса, много от които снимкови. Отлично се представиха взелите участие студенти от Философско-историческия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски", чиито имена често присъстваха на първите места в класирането.

Членове на СИАК заедно с доц. Симеон Кацаров. Снимката е от Жаба могила, намираща се край град Стрелча

След обявяването на края на извънредното положение клубът успя да организира пет учебни екскурзии през месеците май и юни – до Белово (16 май), Паталеница (24 май), Дуванлии (30 май), Копривщица и Стрелча (6 и 7 юни), Пещера (13 юни). По време на екскурзиите бяха разгледани интересни обекти като Беловската базилика, средновековната църква „Св. Димитър" и Баткунския манастир в с. Паталеница, тракийските могили около с. Дуванлии, Жаба могила и Историческия музей в град Стрелча, къщите музеи в Копривщица, крепостта Перистера в Пещера и др.

СИАК „Проф. Велизар Велков" има намерение да продължи със своите научни екскурзии и през лятото на 2020 г. По традиция на пътешествията са поканени всички желаещи без значение от пол, възраст, занимание и пр. Информация за всички събития и екскурзии, организирани от клуба, може да бъде получена на неговата „Фейсбук" страница (www.facebook.com/siak.plovdiv).

Поради сложната обстановка в страната и обявеното извънредно положение традиционните студентски четения, организирани от клуба, които трябваше да се проведат на 16 и 17 май 2020 г., бяха отложени. На този етап е предвидено те да се проведат в края на месец ноември 2020 г. Членовете на СИАК „Проф. Велизар Велков" силно се надяват, че и през новата учебна година ще продължат традиционните сбирки на клуба, които се провеждат всяка сряда от 18:00 ч. в четвърта аудитория на Ректората на ПУ „Паисий Хилендарски".

Новата специалност в ПУ е „Микробиология и вирусология“

Специалността, която се открива в Пловдивския университет през новата учебна година, е в професионалното направление „Биологични науки“, редовна форма на обучение. Завършилите специалността получават образователно-квалификационната степен „бакалавър“ и професионална квалификация „микробиолог“.

Микробиологията е наука, която изучава микроскопичните организми. Повсеместното разпространение на микроорганизмите, бързото им възпроизвеждане и особеностите на метаболизма оказват влияние върху живота на цялата планета. Микроорганизмите участват като ключови звена в циклите на биогенни елементи като въглерод, азот, сяра, фосфор и др., осъществявайки процеса минерализация.

Микроорганизмите могат да синтезират голямо разнообразие от съединения с икономическо значение. Понастоящем с микроорганизми продуценти в индустриален мащаб се получават: микробиален протеин, аминокиселини, витамини, ензими, интерферон, инсулин, човешки растежен хормон, органични киселини, алкохоли, полизахариди, антибиотици, стероиди и други полезни продукти. Уникалните ферментационни способности на микроорганизмите се прилагат при производството на вино, бира, хляб, мляко и други хранителни продукти. Постиженията на микробиологията се използват и в небиологични производства, като получаване на биогорива, което допринася за решаване на проблема с горивата и енергията.

Развитието на микробиологията предоставя нови възможности в областта на лечението, профилактиката, превенцията и контрола на много инфекциозни заболявания. Проучването на свойствата на патогенните микроорганизми позволява да се получат в индустриален мащаб ваксини, серуми и други лекарства и да бъдат преодолени редица заболявания.

В науката микробиология са включени няколко основни клона: бактериология (изучава бактериите), вирусология (изучава вирусите), микология (изучава гъбите), паразитология (изучава паразитите) и фикология (изучава микроводораслите).

По време на обучението си в специалността „Микробиология и вирусология“ студентите освен общобиологична подготовка ще получат познания за устройството и систематиката на различните групи микроорганизми; за микробния метаболизъм; за взаимодействието на микроорганизмите със заобикалящата ги среда, включително формите на взаимоотношения помежду им и симбиотичните асоциации на микроорганизми с растения, животни и хора.

Обучението ще бъде фокусирано и върху биологията на вирусите и вирусните заболявания, включително разпространението, физиологията, молекулярната биология, екологията, еволюцията и клиничните аспекти.

Обучението ще акцентира и върху специфични области на науката: имунология (изследва имунната система и функционирането ù), микробна патогенеза (изучава болестотворни микроорганизми и болестния процес – етиология и епидемиология); микробна генетика (изучава организацията на наследствения материал, природата на изменчивостта, обмяната на генетичен материал); микробиология на храните и др. В обучението са включени съвременни изследователски направления от областта на молекулярната биология и биоинформатиката, свързани с микробиологията, като „Микробна геномика“ и „Микробиом“.

Студентите ще получат не само теоретична, но и практическа подготовка за микробиологични изследвания и диагностика в клиничната практика и промишлеността.

Биологическият факултет разполага със съвременна материално-техническа и информационна база за реализация на оптимален процес на обучение по специалността**.** Оборудвани са учебни зали, научни и учебни лаборатории, снабдени със съвременна техника; компютърни зали и 24-часов достъп до интернет.

Успешно дипломираните бакалаври имат възможности за реализация като микробиолози в:

- научноизследователски институти
- висши училища
- медикодиагностични лаборатории
- микробиологични лаборатории в областта на промишлената микробиология
- пречиствателни станции
- районни инспекции по опазване на околната среда
- държавни институции, обслужващи здравеопазването и образованието.

Дипломираните бакалаври имат възможност да продължат обучението си в ОКС „магистър“ по избрана от тях специалност.

Пловдивският университет почете паметта на своя патрон – преп. Паисий Хилендарски

На 19 юни Българската православна църква почита паметта на преп. Паисий Хилендарски. В открития през 2017 г. едноименен университетски параклис, разположен в двора на Новата сграда на Университета, бе отслужен от отец Виктор и отец Фотий Празничен водосвет и Петохлебие.

Преподаватели и служители споделиха празника в чест на светогорския монах и неговата просветителска мисия. В обръщението си към присъстващите отец Виктор призова да следваме и пазим свята истината, завещана ни от преподобния Паисий. Нека помним своя род и език, нека не забравяме корените си, да поддържаме живи вярата в доброто и силата на българския дух.

Днешните проблеми във висшето образование и

Проф. д-р Макио ТАКЕМУРА

Въведение

Здравейте! Както знаете, през октомври миналата година Президентът на Република България, г-н Румен Радев, посети Япония по случай интронизацията на Император Хирохито. На следващият ден в нашия университет „Тойо", г-н Радев изнесе интересна лекция пред голяма група студенти. Тогава имах честта от името на университета ни да връча на Президента и почетната титла доктор хонорис кауза. Вчера, за да върна жеста, посетих Президентството в столицата и му благодарих за оказаното внимание.

Днес искам да благодаря за възможността да посетя Пловдивския университет „Паисий Хилендарски" и съм дълбоко развълнуван от сърдечния прием тук. Ако ми позволите, бих искал да споделя малко информация за текущото положение на университета ни и на висшите учебни заведения в Япония.

Връзката между български висши училища и университета „Тойо" се осъществи, когато сключихме споразумение със Софийския университет, с постижения в обмена на студенти. Искам да добавя, че извънредните усилия на Иван Ботев стоят зад това. Очаквам с нетърпение бъдещия обмен между различни университети в България и университета в различни области като образователни и изследователски дейности, като насърчаване на съвместни изследвания от преподаватели. Това е целта на посещението ми във вашия университет. Очакваме вашата постоянна подкрепа за насърчаване на обмена с университета Тойо.

1. Тенденции във висшето образование в Япония

И така, днес ще говоря по темата „Днешните проблеми на висшето образование и образователната философия на университета „Тойо"". Всъщност, това заглавие е съкратено и по-точно звучи като „Днешните въпроси на висшето образование в Япония и образователната философия на основателя на университета „Тойо" Енрьо Иноуе".

В Япония преди около 10 години стана въпрос дали японските университети и особено „бакалавърските" степени отговарят на международните стандарти. Това е така, защото в университетското образование самата продажба на знания на килограм показа неадекватността на висшето образование там. Това е една от причините да се стигне до следното осъзнаване на ситуацията тогава.

„Първо, в глобалното общество, базирано на знанието и учещото се общество, се акцентира не само върху придобиването на основни знания, но и върху култивирането на способността на използване на тези знания и креативност и основната способност за продължаване на обучението през целия живот. Тези способности на независими граждани, които могат да отговорят в съвременното общество и които са изправени пред разнообразни и сложни проблеми (напр. проблемите с населението, проблемите с ресурсите и енергетиката и глобалните екологични проблеми, които застрашават устойчивостта на земята и нейните ограничени ресурси). Това е от съществено значение."

(„Към изграждането на бакалавърско образование", Доклад на Централния съвет по образование, декември 2008 г.)

От казаното по-горе се разбира следното.

„В международен план, чрез изясняване на резултатите от обучението, които студентите трябва да придобият, акцентът е върху „какво може да се направи ", а не просто върху „какво да се преподава".

(Същият документ като по-горе)

И така, какви способности трябва да придобият студентите? Във връзка с това съдържанието на така наречените „бакалавърски способности", което е от съществено значение за получаване на бакалавърска степен, независимо дали в хуманитарните или техническите науки, беше показано по следния начин.

„Бакалавърски способности"

А. Знание и разбиране

1. Познаване и разбиране на различни култури и плурализма и тяхната приемственост; 2. Разбиране на културата, обществото и природата.

Б. Общи умения

1. Комуникационни умения (японски и чужди езици); 2. Количествени умения; 3. Информационна грамотност; 4. Логическо мислене; 5. Решаване на проблеми.

В. Отношение и стремеж

1. Способност за самоуправление.
2. Работа в екип, лидерство.
3. Етика.
4. Социална отговорност като гражданин.
5. Умения за учене през целия живот.

Г. Интегриран опит и умения за творческо мислене (способност за прилагане на знания, умения, нагласи и т.н.)

(Същият документ като по-горе)

Проф. Макио Такемура

В същото време, за да се даде възможност на студентите да придобият такива способности, е необходимо да се променят традиционните методи на преподаване. Затова е подчертана „трансформацията на качеството" на образованието. Беше предложено и следното по отношение на метода на преподаване в университета.

„Човешките ресурси (хората), които имат способността да продължат да учат и да мислят независимо до края на живота си, не могат да бъдат подготвени за това в пасивна образователна среда от гледна точка на учениците. Необходимо е активно обучение, при което преподаватели и студенти работят заедно, за да създадат място, където да творят заедно, да се стимулират взаимно и да се развиват интелектуално, а студентите да могат самостоятелно да откриват проблеми и да намират решения за тях. Необходима е промяна към активно обучение, т.е. интерактивни лекции, упражнения, експерименти, практическо обучение и практически дейности като дискусии и дебати, които да стимулират познавателните, етичните и социалните способности на отделните студенти.

Само чрез опит на студентите да се занимават с проактивно обучение чрез прехода към уроци, съсредоточени върху активното им обучение, те могат да придобият способността да продължат да учат през целия си живот. Начинът на обучение може да варира в зависимост от функцията и характеристиките на всеки университет и положението на студентите."

(„Към качествена промяна в университетското образование за изграждане на ново бъдеще: В университет, който насърчава способността за мислене". Доклад на Централния съвет за образование, август 2012 г.)

В допълнение, за да се развиват, самите студенти не само трябва да участват в лекции в университета, но и да се подготвят активно преди и след тези лекции.

„Но за такова обучение, което се различава по качество от традиционното образование, учениците трябва предварително да се подготвят за уроци (преглед и четене на материали, самостоятелно мислене, дискусии между ученици и други професионалисти, комуникация и др.), Активно участие в лекции (директно ръководство от преподаватели, диалог и комуникация между преподаватели и студенти) и последващо развитие (потвърждаване на учебното съдържание и търсене на задълбочаване на разбирането). Необходимо е да се осигурят образователни програми, които да насърчават студентите да учат извън класната стая, като стажове, служебно обучение, опит в чужбина и др. Задължително е осигуряването на време за обучение, необходимо за независимо учене чрез предварителна подготовка, посещение на лекции и последващо развитие на студентите." *(Пак там)*

Традиционно японските студенти са склонни да учат по-малко от колегите им в чужбина. Днес обаче има силно търсене на нагласа за самообучение.

В светлината на горното, японските университети днес наблягат на значението на академичния мениджмънт в звена за разработване на учебни програми. На първо място се изисква да се определят три политики във висшите учебни заведения: политика за дипломиране, такава за учебна програма, политика за прием. Това трябва да бъде оповестено от японското министерство на образованието, културата, спорта, науката и технологиите. В този контекст по отношение на политиката за дипломиране да се постави акцент върху „да се покаже какво студентите ще могат да правят след дипломирането си." Относно политиката на учебната програма – „Да се посочи метода на обучение, процеса на обучение и оценката на резултатите от обучението".

(„Насоки за формулиране и действие на трите политики", март 2016 г.)

Следното също играе важна роля:

„Университетите не само да работят върху усъвършенстване на лекциите, но и върху систематични и организирани образователни дейности, подобряване на активното и независимо обучение на студентите, учебна програма, базирана на визуализация на резултатите от обучението и цикъл на Plan-Do-Check-Act (PDCA). Необходимо е спешно (съществено) да се работи за установяване на горепосоченото управление."

образователната философия на Университета „Тойо"

„Всеки университет да провежда образователната си програма, за да разбере и оцени резултатите от обучението на отделните студенти с акцент върху наученото от тях. Въз основа на стандартите и методите си за оценка университетите ще бъдат задължени да обяснят в писмен вид критериите си за издаване на дипломи и ще бъдат отговорни за това как се присъждат степени. За тази цел, например, е възможно да се работи, като се обръща внимание на следните точки:

Специфични методи за събиране и оценка на резултатите от обучението – (директни методи като категоризиране и тестове за оценяване, непреки методи – проучвания на поведението на студентите и др.), документиране на обучението от самите студенти, преглед на изученото, помощ при дизайна на обучение. (Същото като по-горе)

Затова днес предизвикателството е непрекъснато да се усъвършенстват образователните дейности чрез следване на цикъла на PDCA въз основа на трите политики. Фокусът ни е да постигнем това предизвикателство.

Разработването на този „Метод за измерване на резултатите от обучението" е трудна задача, но е факт, че Университетът работи усилено по този въпрос.

В японското общество е широко признато, че използването на AI и зачитането на многообразието на хора и култури в страната са теми в челните редици на съвременността. Под признанието, че има нужда от хора, които могат да го решат, и хора, които могат да демонстрират лидерство в разнообразна група, сериозно се обсъжда как да се развият такива човешки ресурси.

2. Философия за образованието на основателя на Университета „Тойо" Енрьо Иноуе

Университетът „Тойо" произхожда от частното училище по философия, основано през 1887 г. от философа Енрьо Иноуе (1858 – 1919) през периода Мейджи. Енрьо Иноуе учи философия в Университета Токио, завършва през 1885 г. и започва бакалавърското си образование две години по-късно.

Tetsugakukan става университет Tetsugakukan през 1904 г., а две години по-късно, през 1906 г., е преименуван на Toyo University. Броейки от самото начало (Tetsugakukan), университетът „Тойо" празнува своята 133-годишнина тази година.

Преди края на Втората световна война „Тойо" е бил малък университет с един факултет по литература. Въпреки това, след войната той постепенно се развива и се разширява значително. Това е най-забележимо през последните две десетилетия. С приблизително 30 000 студенти той е един от най-големите частни университети в Япония в момента.

Основният кампус е разположен в Хакусан, Бункьо-ку, в центъра на Токио, където има седем хуманитарни факултета.

Едно нещо, което си струва да се отбележи за основателя Енрьо Иноуе, е, че той прави три околосветски пътешествия през живота си, по време в което едно такова пътуване не е било никак лесно. Първото му пътешествие е било в годината след основаването на Tetsugakukan, през 1888 г. (Meiji 21), втори път през 1902 г. (Meiji 35) и последно през 1911 г. (44). По време на тези пътувания Енрьо Иноуе се запознава главно с научните изследвания в областта на ориенталските науки в Европа и САЩ, обстоятелствата в които е образователната система там, както и социалните обстоятелства в тези страни.

Понастоящем, въз основа на образователната философия на Енрьо Иноуе, университетът е създал следните три израза, които отразяват духа на основателя.

„Основата на всички науки се крие във философията" (Трябва да учите философия, която е в основата на различните науки.)

„Читоку-кензен" или знание и мъдрост (Човек трябва да бъде изпълнен с интелект и добродетели.)

„Независим от обстоятелствата" (Човек трябва да работи върху решаването на проблемите самостоятелно.)

Нека видим защо д-р Иноуе разработва образователни дейности, базирани на философията.

В края на периода Едо (ерата на шогуната Токугава) Енрьо Иноуе търси начин да обогати и укрепи страната в ерата на западното влияние, в момент когато Япония се опитва да се установи като съвременна държава. Д-р Иноуе е вярвал, че е важно да се развива интелекта у хората, което от своя страна трябва да се основава на образованието. По това време развитието на науката е трябвало да повишава интелигентността у хората. И така, коя е била най-напредналата дисциплина? Философията е тази, която управлява всички дисциплини. Следователно образователните дейности, базирани на философията, са били изключително подходящи за времето. Имайки това предвид, д-р Иноуе е основал училището, наречено Tetsugakukan.

Второ, „знание и мъдрост" означава напълно да се комбинират интелектът и добродетелите. Може да се каже, че по думите на съвременното висше образование това е инструмент, който напълно съчетава както академичната способност, така и човешката способност. Зад това твърдение стои наблюдението на обиколката в Европа и САЩ през 1888 г. Въз основа на опита си по това време Енрьо Иноуе се изказва по следния начин:

„Образователните методи в Съединените щати и Европа са не само обучение на академичните умения на хората, но и обучение на хора, човешки ресурси и човешки добродетели. Например, ако искате просто да видите как едно цвете цъфти, може да се концентрирате върху това едно цвете, но това няма да има същият ефект като този на цъфтящите цветове след като сте отгледали цяло дърво. Пълноценното образование е като отглеждането на цяло дърво."

(Юли 1908 г. „Мнения за целта за подобряване на Tetsugakukan")

По този начин Енрьо Иноуе има за цел да възпита цялостния човек.

Второ, терминът „независима самостоятелност" се основава и на втория опит в пътуването в чужбина на Енрьо Иноуе. Той заминава за втората задгранична експедиция (Европа, Съединените щати и Индия) на 15 ноември 1902 г. По това време, ако даден студент е завършил Училището по философия, квалификацията за средни учители се признава от Министерството на образованието. „Инцидентът на Tetsugakukan" се случва точно когато основателят е в чужбина. Министерството лишава училището от този лиценз. По това време Енрьо, който стига до Лондон и научава за това, праща различни указания от там и подготвя реакцията си.

Той се завръща в Япония на 27 юли 1903 г. и през септември обявява нова образователна политика за Тецугакукан, озаглавена „Широко информиране на възпитаниците". Той поставя шест възможности за реформи, подчертавайки духа на независимост и самостоятелност, включвайки резултатите от наученото във Великобритания. С други думи, „целта е да се създаде чисто частно училище, включително университетски курсове, основани на духа на независимост и самостоятелност" и „да се засили способността за обучение на изпити за сертифициране на учители".

Следователно терминът „независима самостоятелност" има две значения: едно, което не разчита на правителството, и такова, което обучава хора, които самостоятелно ще поемат задачите върху себе си.

Заключение. Образователната философия на Иноуе Енрьо и съвременното висше образование

Вярвам, че образователната философия на **Иноуе** е в хармония с целите на висшето образование в Япония днес. „Знание и мъдрост" гарантира международната приложимост на степента „бакалавър", изисквана в съвремието, като насърчава както академичните, така и човешките способности. „Независимата самостоятелност" култивира отношението към самообучението, необходимо за японските студенти в частност.

Освен това акцентът върху „философията" във фразата „основата на различни науки се крие във философията" е, че в едно модерно общество, в което навлиза голямо количество информация, която пък кара обществото да се променя бързо, човек не трябва да се оставя на течението, а да се подготви и да открие пътя на бъдещия си живот сега.

Особено в общество, където изкуственият интелект (AI) се развива в бъдеще, да мислим за смисъла на живота и да осъзнаваме дълбоко как да живеем, или с други думи, философията е незаменима за младите хора по света.

По този начин може да се каже, че образователната философия на Енрьо Иноуе изпреварва целите на висшето образование днес. В този смисъл съм много горд от университета „Тойо" и основателят му – забележителният философ Енрьо Иноуе, който се появи в зората на съвременна Япония.

В светлината на факта, че планетата ни се е превърнала в едно и обществото е останало без граници, в момента университетът „Тойо" полага всички усилия да се интернационализира и да развива глобални човешки ресурси. Определен от Министерството на образованието, културата, спорта, науката и технологиите като един от 37-те най-добри глобални университети в Япония, той от 2014 г. получава финансова подкрепа в продължение на 10 години с цел реформиране на университета към неговата интернационализация. Тук бих искал да добавя, че Университетът играе важна роля в стимулирането на интернационализацията на Япония като цяло.

В допълнение, университетът ни е въвел средносрочна и дългосрочна визия „Отвъд 2020 г.", която е за периода на следващите 20 години. Според нея, в тази епоха на глобализация, осъзнавайки истинската човешка ценност, целта ни е да бъдем университет, който демонстрира и насърчава иновациите в различни области.

Юридическият факултет представи два проекта на тазгодишния Форум „Наука“

Редом с проектите на другите факултети и звена на Пловдивския университет на Форум „Наука 2020“ бяха представени два успешно приключили проекта на Юридическия факултет. Те са финансирани от фонд „Научни изследвания“ на Университета от конкурсна сесия 2017/18 г. Единият от тях е от т. нар. „факултетни проекти“ и е на тема „Динамика на българското право в контекста на европейските правни системи“, с ръководител проф. д-р Венцислав Стоянов. Вторият проект е студентски, на тема „Правен режим на пчеларството и свързаните дейности“, с ръководител доц. д-р Константин Пехливанов. И двата научни проекта бяха представени от някои от участниците в тях. Съответно това бяха гл. ас. д-р Жана Колева за факултетния проект и студентът в V курс на ЮФ Иван Кърчев – за студентския.

Факултетният проект

беше посветен на отделни аспекти на българското право, главно от отраслите на частното и наказателното право, изследвани в динамиката на развитието на близки до нашата и важни за нея правни системи. Резултатите от проучванията, част от които бяха проведени в чужбина с допълнително финансиране от външни източници, а друга част – на чужди езици, бяха докладвани на национални и международни конференции. Двугодишната научна работа приключи с интересни предложения за изменения на законодателството и/или идеи за усъвършенстване на правоприложението. В рамките на проекта са публикувани общо 32 статии в рецензирани научни списания и сборници.

Проф. д-р Венцислав Стоянов изследва опасностите от увреждане на интересите на детето при продажба на съсобствен имот – негово притежание, и от злоупотреба от страна на съсобственик с миноритарен дял в качеството му на страна по договор за аренда или наем. Доц. д-р Красимир Митев, гл. ас. д-р Ангел Шопов, докт. Андреан Славчев и докт. Толик Генчев изследваха поотделно и дискутираха в своята работна група въпросите на суброгацията, съпричиняването на вреди при договорната отговорност, случайното събитие по българското право и неоснователното обогатяване.

Анализи по въпроси на потребителското право извършиха д-р Шопов и доц. д-р Димитър Деков. Д-р Шопов коментира ТРОСГК № 2/2016 г. на ВКС относно последиците от непоисканата доставка на топлинна енергия за битови нужди в сграда с режим на етажна собственост, а доц. Деков аргументира предложение за въвеждане на специални правила при разглеждане на колективни искове, когато се предоставя защита на потребители от различна националност.

Гл. ас. д-р Жана Колева изследва нововъведения у нас институт на злоупотребата с интерес, като го съпостави с разрешенията на правото на ЕС. Гл. ас. д-р Димитър Топузов отдели специално внимание на законодателните разрешения по въпросите за издръжката на бивш съпруг след развод. Подсказват необходимост от законодателна промяна в посока отпадане на сега съществуващото изискването за „неработоспособност“ към търсещия издръжка.

Изследователите доц. д-р Ярослава Генова и докт. Анна Филчева предложиха усъвършенстване на трудовото законодателство по въпросите на командирането в рамките на предоставянето на услуги в друга държава членка на ЕС и за заплащането на допълнителни трудови възнаграждения. Идеята за установяване на гарантиран социален доход у нас по подобие на развитите чужди правни системи бе посрещната с подчертан интерес.

Резултатите от научното изследване обогатяват не само доктрината, но и способстват за решаване на значими социални и правни феномени.

Доц. д-р Даниела Дончева детайлно анализира състав на престъплението „измама“ и го отграничи от измамата според гражданското законодателство. Резултатът от научното изследване е предназначен за усъвършенстване на практиката и избягване на опасността от неправилно налагане на наказателна санкция за деяние, при което липсват елементите на изследвания престъпен състав. В исторически и сравнителен план доц. Дончева изследва и рецидива по НК.

През втората проектна година изследванията бяха разширени в допълнително направление „Правни аспекти на културата“ в съзвучие с обявяването на 2018 г. за европейска година на културното наследство. Изследователите в проектното направление – доц. Д. Дончева, доц. Я. Генова, доц. д-р Гергана Гозанска и д-р Шопов, анализираха аспекти от закрила на културното и историческото наследство.

В студентския проект

заедно с Иван Кърчев върху правните проблеми на пчеларството работиха още студентките Елеонора Димитрова и Габриела Райнова (IV курс, редовно обучение), ас. д-р Ивайло Василев (тогава докторант). Участниците в проекта изследваха проблемите, които стоят пред българските пчелари в административноправен, гражданскоправен, медицинскоправен и международноправен аспект.

Изследователската работа приключи с публикуване на ценно правно помагало, даващо познания по въпроси, свързани с регистрацията на пчелин, с търсенето на обезщетение при отравяне на пчелите им, със защита на търговската марка върху пчелни продукти и др. На неговите страници се откриват и предложения за изменения на Закона за пчеларството и отделните подзаконови нормативни актове. В книгата участват с научни публикации както членове на екипа по проекта, така и преподаватели от ЮФ. Издаденото помагало има изключителна практическа насоченост към пчеларите. Тъкмо затова то е особено ценно и търсено от тях, което е атестат за сериозен успех.

Презентацията на студента Иван Кърчев предизвика истински фурор сред разнородната аудитория, събрала представители от различните области на научното познание. Проф. д-р Невена Милева, директор на поделение „Научна и проектна дейност“, поздрави студентите от ЮФ за извършената работа и пожела да са повече такива изяви на студентите от Пловдивския университет.

Гл. ас. д-р Жана КОЛЕВА
Иван КЪРЧЕВ – студент в V курс, Право

Защо съм учител?*

Николина БАРБУТЕВА

Най-трудните професии са тези, свързани с отдаване и служене на другите. Най-трудни са тези професии, за чийто успех се бориш през цялото време. Но не става дума за личния ти успех, а за успеха на другите, на които си се посветил. Чуждият успех после се превръща в твоя лична победа. Ти си човекът „зад кадър", който „режисира" израстването на някого и когато го видиш това израстване, знаеш, че това е благодарение на теб и твоите усилия. Често в такива професии ти даваш всичко от себе си, даваш повече отколкото си вярвал, че можеш да дадеш, защото служиш на някаква висша кауза. Тази кауза може да изглежда често безумна и безсмислена, но ти я следваш и сякаш думите „безумен" и „безсмислен" не достигат до теб. Ти ги чуваш, може и сам да си ги казваш понякога, но въпреки тях и въпреки хилядите причини да спреш, ти продължаваш да служиш на онзи висш идеал, на който малцина ще се отдадат. Защото да си учител, колкото и банално да звучи, си е мисия.

Защо съм учител? Отговорът не е еднозначен и никога няма да бъде. Първо, никой не е в тази професия за пари. Ако някой е решил да се захваща с образование, парите не са стимул. Вярвам, че това е осъзнат избор преди всичко. Цел също така. Може би всички ние, които сме учители днес, сме получили вдъхновението си от нашите преподаватели в училище и сме си мечтали един ден да бъдем като тях, че и по-добри. Определено аз имам вдъхновяващи учители, които са ме изпълвали с такъв респект заради техните знания, че това неминуемо ми е повлияло при избора на професия. Това са хора, които са толкова ярки личности, че няма как да не те мотивират да си кажеш „И аз искам да бъда учител един ден!". Помня тези хора и когато се сещам за тях, имам чувството, че съм в класната стая по време на техен урок, който разказват по най-увлекателния и запомнящ се начин. А аз си мечтая един ден да бъда отпред като тях и да преподавам.

Може би още в първи клас усетих в себе си призива на учителя. Първият учител винаги се помни като всяко първо нещо. Моята първа учителка в началната ми степен на образование бе пропита с толкова много любов към нас, че всички ние я възприемахме като наша втора майка. Тя ни бе опора и извор на знания. Възхищавахме се на това как с лекота може да отговори на всеки наш въпрос и да задоволи детското ни любопитство. Гледахме на нея като на нечовек – толкова млада и красива, а същевременно пълна с всякакви знания. Много от нас тайничко я имитираха в междучасията с думи, жестове или като застанем пред черната дъска и се въплътим в нейната роля на учител. Да бъдем като нея бе равносилно на някакъв висш идеал, до който не можем да стигнем просто така, защото осъзнавахме, че за да си учител, трябва да си много специален.

Във втори клас и аз като някои мои съученици се почувствах вече достатъчно голяма, за да давам знания, защото знаехме, че вече сме се запасили с доста познания. Тъй като в моя квартал по това време имаше дете, което все още не бе тръгнало на училище, но много му се искаше и нямаше търпение да постъпи в първи клас, то започна да ме спира доста често след училище и да ме пита какво сме учили днес. И там, буквално на улицата, пред неговия дом, аз вадех всичко от ученическата си чанта, започвах да разлиствам тетрадки и учебници и страстно да обяснявам какво сме учили днес до най-малките подробности. Едва ли не моят разказ се превръщаше в урок на открито. Чувствах как предавах знанията си на някого и се превръщам в горд последовател на моята класна. Усещах това момче, което бе почти на моите години, като мой ученик, към когото трябва да се отнеса много сериозно, за да съм сигурна, че и той ще научи това, което аз знам и ще го знае преди всички други деца, с които ще тръгне на училище скоро. В онези моменти бях много щастлива, защото осъзнавах, че правя нещо, което ме изпълва със смисъл и любов. На онази крехка възраст усещах какво е да гориш за учителството. Осъзнавах колко е ценно да бъде човек „въоръжен" със знания. Чувствах се богата, защото знаех много.

В ученическите си години се ориентирах и към предмета, който ми импонираше най-добре – историята. Нямах съмнения, че призиванието ми е да бъда учител по история. Чрез нея мога да развия у децата аналитични умения, които са толкова необходими във всяко време. Чрез историята мога да ги превърна в патриоти, които един ден да служат на родината си и да се борят за нейните интереси. Историята ми дава възможност да накарам младите хора по емоционален начин да съпреживеят и осмислят миналото ни. Исках в моите часове да представя този предмет не като суха фактология, а като средство да ги превърна в разумни и отговорни граждани на България. Историята ни показва кои сме, но може да ни покаже и какви трябва да бъдем. За добро или зло, тя се повтаря доста често. Моята цел винаги е била да запаля по историята колкото се може повече млади хора, както аз се запалих по нея от ученическите си години. С историята виждах средство да създавам истински граждани на нашата страна – отговорни, знаещи и можещи. Хора, които да променят статуквото, което толкова малко ни се нрави.

Много години по-късно аз съм това, което исках да бъда. Днес не се наричам просто учител, а будител. Мисля, че това е най-точният синоним на думата учител. Будя децата на България, пробуждам хората, на които един ден всички ще разчитаме. Отдадена съм на кауза със смисъл. Ще излъжа, ако кажа, че всеки ден е пълен с еуфория за мен. Има дни, в които усещам тегобата на избора си и се чувствам тъжна и непризната. Понякога съм си казвала, че може би не съм направила най-правилния професионален избор за себе си, но когато стана свидетел на успех на мой ученик, когато дете ми каже „Много ми е интересно във вашите часове, госпожо", когато от родител чуя „Радвам се, че преподавате на моето дете", тогава за пореден път си казвам, че всичко си е струвало, че за това съм учител в крайна сметка. Учител съм не защото е лесно, а защото е трудно. Защото зная, че ще оставя следа в сърцата на хиляди ученици. Защото чрез тях и спомена им за мен ще живея един по-пълноценен живот в услуга на най-ценното ни – децата. И може би дори и да имам един ден шанса да сменя професията си, не бих го сторила. Учителството е диагноза. Най-сладката при това.

Николина Асенова Барбутева е родена в град Пловдив. Завършва средното си образование в град Пещера. През 2011 г. получава бакалавърска степен по история в ПУ „Паисий Хилендарски", а през 2019 г. – магистърска степен по география и икономика във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий". От 2012 г. до момента е учител по история в ОУ „Васил Петлешков", гр. Пловдив. Автор е на четири стихосбирки – „Пътят към любовта, страданието и надеждата", „Силата на жената", „Звезда на любовта", „Близост". Освен поезия Николина Барбутева пише и проза. В електронен вариант се разпространява романът ѝ „Афера". Има четири издадени авторски песни – „Your name", „Всеки миг", „Нощ и ден", „Take my hand", и кавър към песента на певицата Рита Ора – „Your song".

Печелила е награди в множество конкурси за есе.

* Текстът на Николина Барбутева е отличен през 2020 г. в националния конкурс на тема „Защо съм учител?", организиран от издателство „Просвета" по случай 75-годишнината на издателството.

Таня АТАНАСОВА

Пушкин: вдъхновение

Историята на един кулминационен момент от творческата биография на гениалния руски класик Александър Сергеевич Пушкин (1799 – 1837) е парадоксално (или може би закономерно) свързана с една карантина поради избухналата в Русия епидемия от холера през есента на 1830 г. (която взема около двеста хиляди човешки живота).

Но творческият „взрив" у Пушкин, „избухнал" в село Болдино и известен в руската култура като „Болдинската есен", е предхождан от специфични социално-исторически и лични обстоятелства, които го подготвят и стимулират.

В социално-исторически аспект – това е напрегнатата атмосфера след т.н. Декабристко въстание от 1825 г. (опозиционно движение на част от дворянския елит, предимно военен, срещу руското самодържавие) и последвалата го наказателна по отношение на участниците и съчувстващите политическа практика на новия император Николай I, най-жестокият акт от която е обесването на няколко от известните му водачи през 1826 г.; съдбата на по-голямата част от декабристите е предопределена – каторга в Сибир.

По време на тези извънредни събития Александър Пушкин е все още в заточение (още от 1820 г., още при император Александър I, когато е „наводнил Русия с възмутителни стихове", според властта – апелиращи към бунт). Последното му местопребиваване „под надзора на местното началство" е имението на майка му в село Михайловско и там, сред глухата провинция, той чака с вълнение от декември 1825 до септември 1826 г. вести от столицата Петербург, от където долитат страшните новини за арестите на мнозина негови приятели. Опасявайки се от обиск, Пушкин унищожава автобиографични бележки, които според него *„са могли да замесят мнозина и, може би, да увеличат броя на жертвите"*. И продължава да работи – над романа в стихове „Евгений Онегин" (върху ръкописите на тази „енциклопедия на руския живот", по определението на известния критик В. Г. Белински, може да се видят рисунките на поета: профили на приятели, участници в потушения бунт, бесило с пет фигури и надписът: *„И аз бих могъл …"*?); завършва трагедията „Борис Годунов" със злободневните проблеми за властника и народа, за тяхната взаимозависима съдба…

А. С. Пушкин и Наталия Гончарова

А в началото на септември 1826 нарочен куриер му носи заповедта на император Николай I веднага да се яви при него в Москва. След компрометираното начало на царуването си новокоронясаният император търси възможности за примирение с дворянското общество и идеята да привлече първия поет на Русия на своя страна му се струва работеща в тази посока. Но височайшето цензорство започва бързо да натежава на Пушкин и той търси пътища да избяга от „всевиждащото око" на властта, моли напразно за разрешение да замине в чужбина, а през 1828 година предприема самоволна постъпка – заминава за Кавказ, а оттам – в действащата руска армия (пътеписът „Пътешествие в Арзрум"/Ерзурум/ е част от творческото овладяване на новите му впечатления). За поредната си дръзка проява и незачитане на „правилата на играта" с най-високопоставената персона поетът е смъмрен не на шега.

Преди това през същата година в личния си живот Александър Пушкин е взел съдбовно решение – след многобройни увлечения, творчески сублимирани в редица посвещения стихове към любими адресатки – той иска ръката на младата Наталия Гончарова, но не получава категоричен отговор.

През април 1830 г. той отново иска ръката на Наталия Гончарова, бъдещата негова „Мадона" и майка на четирите им деца; този път предложението му е прието. (На 30 юни в писмо до годеницата си той споменава за картината на Пиетро Перуджио: *„застоявам се с часове пред русата Мадона, с която си приличате като две капки вода"*… Тогава пише и сонета „Мадона", чийто финал цитирам: *„Исполнились мои желания. Творец / Тебя мне ниспослал, тебя, моя Мадонна, / Чистейшей прелести чистейший образец"*.)

Това щастливо настроение на Пушкин се прекъсва от необходимостта да се заеме с битови дела преди сватбата – получава скромно наследство, затова заминава за бащиното малко имение в село Болдино (около двеста души крепостни селяни), за да оформи документите по прехвърлянето на собствеността на свое име.

В имението в Болдино Пушкин пристига на 3 септември 1830 г., три седмици преди да бъде обявена холерната карантина в Москва. Намерението му е бързо да уреди делата си и да се върне при годеницата си, с чиято майка са в сложни отношения поради сложните отношения на Поета с властта, поради самолюбивия му характер, вечно нестабилното му финансово положение и още сума ти причини, които само една практична тъща (загрижена за разклатеното си икономическо състояние) може да изнамери в бита на своенравния си зет (битието на поета е terra incognita за нея).

На това отгоре в последно време и приятели, и заядливи критици са го погнали – малко пише, мързелува. Затова в писмо до свой близък, издателя П. Плетньов, поетът споделя особеното си състояние преди заминаването си в глухото имение: мислите и грижите на женен човек не го правят щастлив, наближава есента, а *„това е любимият ми сезон – здравето ми обикновено укрепва – настъпва времето на литературните ми трудове <…> Заминавам на село, бог знае дали ще имам време да се занимавам, и душевно спокойствие, без което нищо не можеш да произведеш…"*

Пребиваването на Пушкин в Болдино, замислено като кратко и делово (поради това поетът не носи със себе си нито една работна тетрадка или старите ръкописи, без които той не тръгва наникъде), се ряз тяга по принуда в три месеца – до 29 ноември.

Холерната епидемия се добира до Москва през септември и властта тутакси въвежда карантина в цялата страна. Смъртоносната зараза от Азия (в стих. *„Румяный критик мой…"*, октомври 1830, поетът споменава *„индийската зараза"*), която още не знаят как да лекуват, пълзи през южните руски губернии от края на 20-те години.

Пушкин няколко пъти прави безуспешни опити да се измъкне от малкото Болдинско имение, но остава в новото си заточение в старата къща – отново насаме със себе си, разменяйки си от време навреме закъсняващи писъмца с годеницата си и приятелите.

Настъпва неочакван житейски период (с каквито впрочем е пълен дотук бурният му път), в който се кръстосват противоположни емоции, внезапни вълнения, съсредоточени размисли, озаряват го нови творчески идеи, получават окончателен завършек дълго носени проекти.

В началото – трябва да прогони внезапните страхове, надигащото се отчаяние от усещането за хаос и безпътица…! Една от първите значителни творби е малката балада „Бесове" от 7 септември (от нея Достоевски взема епиграф за своя роман „Бесове"!). Трябва да тегли черта под досегашния си живот – и ето я драматично вълнуващата „Елегия" от 8 септември, своеобразен контрапункт на мрачните „Бесове", където творецът провъзгласява:

Но не хочу, о други, умирать!

Я жить хочу, чтоб мыслить и страдать!

Той е само на 30 години, но вече е съзрял за идеята, че страданието е пътят на човешкото познание и живот (любима идея и на Достоевски).

по време на карантина

На 9 септември пише на своя приятел Плетньов в приетия между тях шеговит тон и за холерата, и за годеницата: *„Мрачните ми мисли сега се поразсеяха; пристигнах на село и си почивам. Наоколо ми холера морбус. Знаеш ли що за звяр е това? Току виж, че дотичал и до Болдино и ни натръшкал всички… Не можеш да си представиш колко е весело да се измъкнеш от годеницата си и да седнеш стихове да пишеш. Жената не е същото като годеницата. Къде ти! Жената е свой човек. До нея пиши колкото искаш… Ах, драги мой! знаеш ли че тукашното село е чудесно! Представи си: степ и само степ; нито една съседска душа; яздиш колкото ти се прииска, пиши си вкъщи колкото ти хрумне, никой не ти пречи. Гледай само, ще ти наприготвя какво ли не, и проза, и стихове…"*

Къщата на Пушкин в Болдино

Наистина, в тази златна в духовен смисъл есен гениалният поет на Русия преброжда нови културни пространства (в „Малките трагедии"), овладява литературно неопитомявани светове (в „Повестите на покойния Иван Петрович Белкин"), а също така завършва седемгодишния си *„постоянен труд"*, *„свободния роман"* „Евгений Онегин", станал от своя страна и останал непресъхващ трезор за руската класическа литература и култура. С една дума – залага фундамента на златния век на руската литература и култура!

Не минава ден от тази холерна есен, в който Пушкин да не сътвори малък шедьовър, концентриран върху „проклетите въпроси на битието" – любов, смърт, дом, чест, достойнство. Такива са лайтмотивите, пронизващи и лириката, и новата проза, и експерименталната драматургия на поета през този плодоносен период.

А всъщност ежедневието му външно е еднообразно и твърде скромно; както споделя в писмо до Наталия: «*Събуждам се в 7 часа, пия кафе и лежа до 3 часа. <...> неотдавна захванах да пиша, и вече написах сума ти работи. В 3 часа яхвам коня, в 5 съм във ваната и после обядвам с картофи или пък с елдена каша. До 9 часа — чета. Ето ти го деня ми, и всеки прилича на другия*».

Но принудителната изолация се превръща в благодатна самота и тишина, които обръщат погледа му към неизброднте вътрешни метафизични светове.

… Когато завършва в заточението в с. Михайловско (1824-26) необикновената „Комедия за истинската беда на московската страна, за Гришка Отрепиев и за цар Борис Годунов" (такова е на чернова заглавието на трагедията „Борис Годунов"), сам се е аплодирал, както си признава в писмо, с възгласа: *„Виж го ти Пушкин, кучия му син*!" Колко ли пъти през тази Болдинска есен го е правил отново насаме! Сериозно е надраснал своето литературно обкръжение, колкото и да е обичал, ценял и поощрявал приятелите поети.

Към края на октомври пише още една философско-драматична елегия със странното заглавие – *„Стихи, сочиненные ночью во время бессонницы"*, където признава, че се е съсредоточил да разбере какъв е смисълът на „мишото суетене на живота" (*„жизни мышья беготня,… что тревожишь ты меня, я понять тебя хочу, смысла я в тебе ищу"*).

От една страна са нощните безсъници на автора, от друга – нощните кошмари на негов персонаж в една от „Повестите на Белкин".

„Не зрим ли каждый день гробов – Седин дряхлеющей Вселенной", – високият епиграф от Державин предхожда един семпъл разказ за някакъв си майстор на ковчези и за уж битовите му тревоги по повод преместването му в ново жилище. (Един „малък човек" според литературно-историческия етикет за главния герой на повестта „Майсторът на ковчези".) Любопитно е, че в Москва на улица „Басманна", където Пушкин „заселва" занаятчията Адриан, живее Наталия Гончарова и тя има съсед Адриан – майстор на ковчези. Така живот и смърт, житейски радости и скърби, надежди и разочарования, страсти и грехове се смесват в писателските фантазии с реални събития и хора. Битийните проблеми засягат всяко човешко същество. Така се получава „новото слово" на „Повестите на Белкин" (според извода на Достоевски за значението на прозата на Пушкин).

Всички тези разнообразни жанрово творби са центрирани около един остро интригуващ Пушкин проблем, който той претворява и в кратки лирични и в по-разгърнати епични сюжети: що е то Съдба и каква е ролята на случая или на благото Провидение върху нея.

В „Пътните жалби" (*„Дорожные жалобы"*) от 4 октомври (започнати преди година в простонародно-ироничен стил) продължават горчиво насмешливите философски размисли на поета за житейския му път – път на изпитания, скитания и страдания, чийто край може да има най-разнообразни и реални варианти (*от чумна зараза до „пукнал от скука през карантината"*).

В контекста на осъзнатата раздяла с миналото, със стария начин на живот, от една страна и с търсене на спасителни духовни устои, от друга, могат да се видят различни болдински творби.

Това е и последната, болдинската осма глава на „Евгений Онегин", която започва със скъпите лицейски спомени, с появата на Авторовата муза и с благословията на корифея, стария вече поет Державин (*„старик Державин нас заметил и в гроб сходя, благословил"*) и завършва с категоричния отговор на *„милия / верния идеал"* на Автора – *„рускинята по душа"*, Татяна Ларина за вечната вярност на брачната клетва.

Това е и „Моето родословие" (*„Моя родословная"*) от 16 октомври, където Пушкин продължава да дири в родовата памет онези връзки, които плетат не само фамилната, но и общата история на род и народ.

По друг начин – с особена категоричност и синтезираност – е формулирана Пушкиновата поетична мисъл за устоите на човешкото съществуване в един не дотам популярен философски фрагмент от болдинския октомври:

Два чувства дивно близки нам.
В них обретает сердце пищу:
Любовь к родному пепелищу,
Любовь к отеческим гробам.

На них основано от века,
По воле Бога Самого, –
Самостоянье человека,
Залог величия его.

Животворящая святыня!
Без них душа была б пуста.
Без них наш тесный мир – пустыня,
Душа – алтарь без божества.

На 29 ноември едно от карантинните заграждения е свалено, Пушкин напуска Болдино и тръгва за Москва – към своята нова съдба, към нови размисли и нови страдания, съзряващ вече за *„поетически труд – at home, семейство, любов, – религия, смърт"* (записано през 1834 г. като план към елегията *„Пора, мой друг, пора! покоя сердце просит…"*) – оттук нататък – творческите и духовните му ориентири.

Заразата е пощадила неговото семейство, близките и приятелите.

През февруари 1831 г. Александър Пушкин и Наталия Гончарова се венчават.

До смъртоносния дуел през 1837 г. остават шест години интензивен живот и творчество, в което се разгръщат и задълбочават озаренията на Болдинската есен.

Първостроителите на Пловдивския университет

Зарадиха се дните, седмиците и месеците на високосната 2020 година. След месец нашият Университет ще приеме своя 60-и випуск студенти, а през следващата 2021 година ще отбележим неговата 60-годишнина. Тя заслужава да бъде отбелязана с достойнството на висше училище със значими успехи и постижения.

Основан през 1961 година, десетина години след утвърждаването на другите пловдивски висши училища: Висшия медицински институт (ВМИ, сега Медицински университет), Висшия институт по хранителна и вкусова промишленост (ВИХВП, сега Университет по хранителни технологии) и Висшия селскостопански институт (ВССИ, сега Аграрен университет), днес нашият Университет равнява (а в някои случаи изпреварва) редиците и постиженията си с тях.

Проф. Живко Ламбрев – първият ректор на нашето висше училище, получава указа за създаването му от министър-председателя Тодор Живков

Навярно за младите колеги ще е интересно (и полезно!) да научат имената на онези личности, които изнесоха на плещите си (по-точно – с мозъците си) първите успехи на Университета. Именно затова се опитах, на основата на мои спомени и материали, да потърся и откроя имената на първопроходците, онези, които осигуриха организацията на учебната и изследователската дейност през първите години. Като един от тях, за мене не беше особено трудно (въпреки възрастта ми) да извърша тази дейност, без претенции за абсолютна пълнота на списъците. Надявам се, че тези сведения по-нататък ще бъдат допълнени от колеги, специалисти по архивно дело.

Научен семинар във Физическия факултет. На преден план е проф. Тодор Василев, чието име носи 5. аудитория в Ректората

Ще започна с имената на първите ръководители и

първия Академичен съвет.

Университетът е открит с указ № 264 на Президиума на Народното събрание от 1 юли 1961 г. като Висш педагогически институт по природо-математически науки. Месец по-късно, на 2 август е назначено първото ръководство на Института, както и първият състав на Академичния съвет:

Ректор: проф. Живко Ламбрев (прехвърлен от ВМИ)

Заместник-ректор: доц. Тодор Василев (от ВИХВП)

Членове: доц. Асен Гълъбов (от ВМИ), доц. Златко Бонев (от ВССИ), доц. Борис Джурджев (от ВССИ), доц. Йордан Дуйчев (от Софийския университет).

Като представители на основните дисциплини, определени с Указа (математика, физика, химия и биология), членовете на тази шесторка се заемат с организацията на предстоящата учебна година. Въпросът за студентите е решен административно – всички успешно издържали кандидатстудентските изпити по четирите специалности в Софийския университет, които са жители на Пловдивски и съседните му окръзи, се записват като наши студенти. За академичното ръководство остава грижата да осигури преподавателите за тяхното обучение. Ето списъка на постъпилите преподаватели (като асистенти) през първите четири месеца (до края на 1961 г.):

1 септември – Никола Балабанов (от СУ), Трифон Наков (от ВИХВП);

15 септември – Евгения Аджарова (от ВМИ);

2 октомври – Митко Михайлов, Атанас Атанасов, Дафина Щърбова, Стефан Мирчев, Цветана Тончева (всички от ВИХВП).

През ноември и декември: Георги Паскалев, Борис Йорданов, Петко Стойчев, Георги Щерев, Ана Толева, Милена Калудова, Пенчо Димов, Иван Йорданов и Димо Димов.

Заслужават споменаване и имената на първите служители в администрацията, които способстват за добрата организация на учебния процес, както и за решаването на стопанските проблеми: Диньо Динев (помощник-ректор), Атанас Атанасов (плановик), Тодор Стайков (ръководител на Учебния отдел), Кирил Акшаров (домакин); уредниците в библиотеката Цв. Нанова и Д. Димитрова; счетоводен отдел: Д. Шишков (главен счетоводител), В. Аладжижиева (заместник главен счетоводител), както и усмихнатата касиерка – Фанчето. Първият ръководител на техническата работилница беше Котаров, а първият шофьор – Таньо Делев (бай Таньо). Телефоните бяха от стара генерация – нямаха нито шайби, нито номератори, а само една ръчка. Завъртиш ръчката и Вилито (ако не плете в момента) те свързва с абоната, когото търсиш.

Ще спомена имената (по памет) и на първите лаборанти (технически сътрудници): Соня (в „биологията"), Елена (в „химията"), Н. Михайлова и Й. Марина (във „физиката"). В специалността „Математика" бяха назначени три млади жени, които осигуряваха административното обслужване: Руми, Снежа и Иванка. В администрацията работеха още: К. Маркова, Ив. Рачева и Кукова.

Естествено, за нивото на един университет се съди най-вече по изследователската дейност на неговите сътрудници. Като главна мярка за тази дейност ще използвам защитените дисертации през първите 15 години (1961 – 1975 г.). Ето имената на колегите, защитили дисертации през тези години:

1965 г. – Стефан Иванов и Павел Ангелов;

1967 г. – Асен Карталов;

1968 г. – Ангел Шишков и Георги Щерев;

1969 г. – Любомир Футеков;

1970 г. – Г. Бъчваров, А. Даракчиев, Д. Митев;

1971 г. – Н. Балабанов, Г. Марков, Ал. Александров, Бл. Груев, В. Томов, П. Таргов;

1972 г. – Н. Чолаков, Ст. Миховски, А. Димитрова, П. Стойчев, Б. Йорданов;

1973 г. – Г. Папанов, М. Михайлов, В. Люцканов, Д. Христозов, Тр. Наков, Т. Шишкова;

1974 г. – П. Карталов, Р. Балабанова, Г. Златанов, Ев. Павлов, Й. Жечев, П. Душков, Хр. Митровски;

1975 г. – Ат. Атанасов, П. Възвъзова, Т. Терзийски, Хр. Солунов, Ив. Фесчиев, Т. Моллов, Ст. Дюкенджиев, М. Бъчварова, Р. Ангелова, Ат. Тачев, П. Попов.

Ще отбележа, че една четвърт от посочените колеги защитиха дисертациите си в съветски университети.

Искам да направя малък коментар на участниците в този списък. За техния авторитет, както и за високата оценка на тяхната научна дейност говори фактът, че от първата десетка в списъка по-късно бяха избрани трима колеги за ректори (Ст. Иванов, П. Ангелов и Н. Балабанов) и четирима за зам.-ректори (А. Шишков, Г. Щерев, Л. Футеков и Д. Митев).

В заключение още веднъж ще спомена, че настоящата статия не претендира за изчерпателност (възможни са пропуски), а може да служи само като спомагателен материал за бъдещите летописци, които ще се заемат с възпроизвеждане на ранната история на Пловдивския университет.

Проф. д.ф.н. Никола БАЛАБАНОВ

Центърът за руски език и култура в ПУ отпразнува 10 години от създаването си

Анастасия КЕХАЙОВА

Центърът за руски език и култура при ПУ „Паисий Хилендарски“ е открит на 3 юни 2010 г. като част от международен културен проект за партньорство между фонд „Русский мир“ и водещи световни образователно-просветни структури.

За 10-годишната си история Центърът за руски език и култура се превръща в:

- информационна система с достъп до обширни масиви от учебна и научна информация от Русия;
- център за обучение по руски език и култура с помощта на съвременни методически практики;
- творческа площадка за провеждане на хуманитарни инициативи с участието на студенти и ученици;
- център за междукултурен диалог и за подготовка на представителни делегации от пловдивски студенти русисти за участие в международни школи, фестивали и научни форуми.

Участници от Пловдивския университет в международния фестивал „Друзья, прекрасен наш союз!“ заедно с ръководителя на Центъра за руски език и култура доц. Надя Чернева

Сред най-ярките инициативи на Руския център е Международният научно-практически семинар по превод за студенти русисти „Обучение по преводаческо майсторство“. Единственият по рода си младежки форум в европейската академична практика е съвместен проект на Пловдивския университет и Фонд „Русский мир“ и се реализира от Центъра за руски език и култура със съдействието на Катедрата по руска филология на Университета.

Младежкият форум заема важно място в академичния календар на Пловдивския университет през последните девет години и е запазена марка и емблема на Центъра за руски език и култура. Семинарът обединява младите бъдещи преводачи на прага на професионалната им кариера и се радва на нестихващ интерес. За почти 10-годишната си история събитието се нарежда сред утвърдените форуми, насочени към разпространението на руския език и култура, подкрепяни от фонд „Русский мир“.

За деветте издания на форума сертифицирано обучение, признато в Европа, са преминали 426 участници – представители на повече от 12 европейски държави, както и студенти българисти от Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“.

Програмата на семинара традиционно включва лекции, майсторски класове и практикуми на изтъкнати руски и български специалисти в областта на превода. Сред лекторите на семинара са: руските писатели Борис Евсеев и Анатолий Корольов, поетесата Надя Кондакова, проф. д.ф.н. Валерий Ефремов от Руския държавен педагогически университет „А. И. Херцен“ в Санкт Петербург, проф. д.ф.н. Григорий Токарев от Тулския държавен педагогически университет „Л. Н. Толстой“, доц. д-р Олга Василиева, преподавател в Държавния институт за театрално изкуство (ГИТИС) и Висшия държавен институт по кинематография (ВГИК) в Москва.

Своя безценен принос за успешното провеждане на форума почти една декада имат и българските преводачи, учени и преподаватели: Валентина Радинска, Иван Тотоманов, Надя Попова, д-р Марианна Конова – трети секретар и правителствен преводач към Посолството на Република България в Русия, проф. д-р Галина Шамонина – главен сектерар на ВСУ „Черноризец Храбър“, доц. д-р Юлиана Чакърова – завеждащ Катедрата по руска филология на ПУ „Паисий Хилендарски“, преподавателите в Катедрата по руска филология на ПУ „Паисий Хилендарски“ – доц. д-р Майя Кузова, доц. д-р Атанаска Тошева, гл. ас. д-р Милена Стойкова, гл. ас. д-р Наталия Христова, Таня Атанасова, Илонка Георгиева, Рада Чобанова, както и колеги от катедрите по руски език и руските центрове в България.

По случай 10-годишнината от създаването на Центъра за руски език и култура Пловдивският университет е удостоен с медал на Фонд „Русский мир“.

Ръководството на Университета изразява благодарност към Фонда за получената награда и цени високо дългогодишното ползотворно сътрудничество на Руския център с всички партньорски организации.

Изложба „Градът на Балканите: пространства, образи, памет в пощенски картички“

Институтът за балканистика с Център по тракология при Българската академия на науките организира изложбата „Градът на Балканите: пространства, образи, памет в пощенски картички“. Тя бе открита на 12 юни 2020 г. в Цар-Симеоновата градина – Алеята на фонтана „Деметра“.

Изложбата е в партньорство с Община Пловдив и Философско-историческия факултет при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ по Национална научна програма „Културноисторическо наследство, национална памет и обществено развитие“, финансирана от МОН.

В пощенски картички от края на XIX век до началото на дигиталната ера е представено културното многообразие на българските и на редица балкански градове. Запечатани са емблематични пространства, които формират облика на Балканите в хода на модерната история. В изложбата намира място вписването на античното и средновековното архитектурно наследство в градската среда на съвременните селища.

Афишът на изложбата

За цивилизационната и икономическата стойност на първата печатна книга на кирилица в Европа – „Октоих“ от 1491 година

Доц. д-р Атанас ВЛАДИКОВ – катедра „Маркетинг и МИО“

Настоящата статия подготвих след дълги проучвания и размишления за инкунабулите – специален клас печатни книги, които се издават в Европа в периода от създаването на печатарската машина на Йохан Гутенберг – ок. 1440 г. до 1500 г. В академичните среди към тях се подхожда предпазливо, тъй като автентичността на източниците понякога е спорна, а запазените оригинали се пазят при специален режим във водещи библиотеки по света.

Моят професионален интерес беше провокиран от два фактора – коя е първата печатна книга на кирилица и колко е струвало от икономическа гледна точка това начинание. Установих, че най-ранно съществувалата инкунабула, набрана на печатна машина и издадена на кирилица през 1491 г., е „Октоих“. Книгата „Октоих“ е отпечатана от Швайполт Фиол (Schweipolt Fiol, 1460? – 1526?) в гр. Краков – тогавашната столица на Ягелонската династия на полско-литовския политико-икономически съюз. Текстът в „Октоих“ представлява религиозно песнопение на осем гласа; от гръцки *Ὀκτώηχος* „окто“ означава „осем“, а „ихос“, значи „звук/глас“; оттук е името на книгата „Осмогласник“. Оригиналният текст се приписва на свети Йоан от Дамаск (676 – 749 г.), Сирия, наричан още с популярното Йоан Дамаскин. Той е християнски теолог от високообразован род, полага основите на систематизацията на богослужението в християнската Православна църква.

Със сигурност знам, че книгата я има в библиотеката на Университета Краков (Полша) и градската библиотека на Санкт Петербург (Русия). „Октоих“-ът е от „първото поколение“ печатни книги в Европа, които технологично се различават от съставяните дотогава текстове и преписи, наричани „манускрипти“.

Важно е да отбележим, че когато англичани, испанци, французи и други се отправят към завладяването на Новия свят – на територията на Европа е имало хора, които са финансирали и издавали печатни книги на кирилица. Следва да се добави също, че по онова време на територията на днешна България е ползвана специална музикална нотация – наричана „невмено писмо“ (писане със специални музикални знаци: „невми“), като византийското невмено писмо е ползвано масово до XIX в.; а дори и днес в православното богослужение този тип нотация продължава да се ползва. Ето защо „Октоих“-ът от 1491 г. може не само да се прочете, но той може и да се „изпее“ при едно подробно и състоятелно проучване от специалисти по средновековна музикална нотация и религиозни песнопения.

Встъпителната и заключителната страница на книгата „Октоих“ от 1491 г.

Като българи ние сме горди, че сме дали на света глаголицата и кирилицата. В тази връзка смятам, че трябва да се помисли за подготвянето в България на едно пълноцветно фототипно издание на „Октоих“-а от 1491 г. Пловдивският университет може да има водеща роля в това начинание като инициира създаването на един такъв национален проект – да се намери, да се изследва и да се подготви сериозен аналитичен апарат – с тълкувания, бележки и коментари. Все пак става дума за книга на повече от половин хилядолетие.

По отношение на втората част на моя професионален интерес – колко би струвало да се издаде една подобна книга по онова време, открих, че в периода 1450 – 1500 г. печатните от Гутенберг библии са стрували около 30 златни флорина. Те започват да се секат през 1252 г. във Флоренция, като един флорин е тежал 3,54 грама злато.

При цена на златото към момента за грам от около 50 лева, означава, че един златен флорин би струвал около 180 лева; или 30 златни флорина биха стрували около 5400 лева към момента. Само че верните сметки за стойността на златния флорин следва да се направят през покупателната способност (т.е. през това каква стока може да се закупи), защото в периода 1250 до 1500 г. инфлацията във Флоренция е увеличила цените на стоките около 7 пъти. В този смисъл сумата от 30 златни флорина е била една крупна сума.

За сравнение, мощната „Банка Медичи“, която е създадена през 1397 г., е разполагала с 10000 златни флорина. Един обикновен банков чиновник в „Банка Медичи“ по това време е получавал около 12 флорина на година, а банковият счетоводител – между 30 и 60 флорина на година; едно муле е струвало около 50 флорина, а един хубав ездитен кон – около 60 флорина.

Например, Николо Макиавели, като държавен секретар на Републиката тогава, е получавал през 1498 г. годишна заплата от 100 златни флорина и е бил считан за един от най-богатите хора.

Ето защо по косвени данни през покупателната способност на флорина може да се установи, че годишната заплата на един банков счетоводител сега (примерно 24000 – 30000 лева на година) би стигнала да се закупи една книга от печатницата на Гутенберг.

От тази гледна точка може да се направи обоснованото допускане, че дори и „Октоих“-ът да е по-малка по-обем книга, то нейното „производство“ е особено специфично (което значи и скъпо), защото за всяка отделна буква от кирилската азбука се прави отделна отливка. Освен това техниката за печатане е върху „велен“ – т.е. върху тънък пергаментов пласт (кожа от животно – овца, коза, заек, дори катерица), а не върху папирус.

Особеността при велена е, че той се състои предимно от колаген и когато боята, разтворена във вода, докосне повърхността на кожата, колагенът започва да се топи леко, като образува специфично „легло“ за нанесеното мастило. Това е една много красива техника за писане, но влажността на въздуха в помещението, в което се пише, играе особено голямо влияние, както и мястото на съхранението на книгата. Ето защо техниките за датиране на базата на радиовъглероден анализ могат да бъдат използвани, тъй като тогавашните мастила са съдържали много органични съставки – като тичинките на различни растения, например, или саждите, които са давали цвета на мастилото.

Някои от по-образованите хора тогава са отхвърляли за дълъг период от време нововъведението на Гутенберг, тъй като мастилото, нанесено върху

На стр. 17

Филиалът на Пловдивския университет в Смолян ще приеме студенти и по пет приоритетни специалности

Във Филиала на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в гр. Смолян има и опция за подаване на кандидатстудентски документи онлайн. С цел облекчаване на условията за прием на кандидат-студентите, началникът на „Учебен отдел“ – Ева Георгиева, подготви и реализира форма за кандидатстване, достъпна единствено на сайта на Филиал – Смолян в раздел „Прием 2020“ (https://uni-plovdiv.bg/pages/index/1897/). Формата е максимално разбираема и удобна за работа, а попълването ѝ отнема броени минути. Тя е създадена, за да бъдат спазени всички противоепидемични мерки, свързани с ограничаване разпространението на COVID-19.

Същевременно онлайн кандидатстването е улеснение за кандидат-студентите, които проявяват интерес към специалностите във Филиал – Смолян и към възможността да получат качествено и достъпно висше образование. На практика онлайн кандидатстването е възможно непрекъснато 7 дни в седмицата и 24 часа в денонощието. Освен това са активни и телефонните линии (0885 899 573; 0301 62339), на които се дават консултации, за да се чувстват младите хора спокойни и сигурни, че ще получат коректна информация и отговор на всички въпроси, свързани с техния житейски избор в една доскоро немислима реалност. Всеки кандидат-студент може с няколко клика да избере желаната специалност.

Приемът на студенти във Филиал – Смолян за академичната 2020/2021 година е в девет специалности. Седем от тях са редовна форма на обучение, държавна поръчка: „Начална училищна педагогика и чужд език (английски език)“, „Български език и английски език“, „Български език и история“, „История и география“, „Информационни технологии, математика и образователен мениджмънт“, „Математика, информатика и информационни технологии“ и „Биология с екотуризъм“. Останалите две – „Маркетинг“ и „Туризъм“ – са в задочна форма, платено обучение. Филиалът в гр. Смолян е институционално акредитирана структура в рамките на Пловдивския университет, а специалностите, по които се провежда обучение, имат получена програмна акредитация в съответните професионални направления.

На 24.06.2020 г. Правителството одобри освобождаването от такси на студенти първокурсници, избрали специалности с очакван недостиг на пазара на труда. Решението е във връзка с политиките, които Министерството на образованието и науката провежда за постигането на динамично съответствие между търсенето и предлагането на специалисти с висше образование. Списъкът на професионални направления и защитени специалности по чл. 95, ал. 7, т. 8 от Закона за висшето образование ще обхване 4476 от приетите първокурсници в страната през учебната 2020/2021 г., които ще бъдат освободени от заплащане на семестриални такси за целия курс на обучение.

Посочената промяна е от изключителна важност за бъдещите кандидат-студенти, които ще предпочетат учителските специалности. Филиалът на ПУ в Смолян провежда редовно обучение по пет специалности от приоритетното професионално направление *1.3. Педагогика на обучението по....*, което от новата учебна година ще бъде абсолютно безплатно за студентите от първи курс, а именно: „Български език и английски език“, „Български език и история“, „История и география“, „Информационни технологии, математика и образователен мениджмънт“ и „Математика, информатика и информационни технологии“.

Освен освобождаване от такси, обучаващите се в посочените педагогически специалности ще могат да се възползват и от осигурената им възможност да получават по две държавни стипендии, което е допълнителен стимул за тях.

Със своята 58-годишна история и традиции Филиал – Смолян, без съмнение, е една от стратегически важните образователни институции, в системата на висшето образование в Южен централен район (област Смолян). Функционирането му допринася не само за обогатяване на просветно-културните традиции в родопската област и педагогическата практика в училищата, но и отговаря на динамичните потребности на региона от квалифицирани кадри с висше образование за нуждите на екологията, туризма, бизнеса и управлението. Завършилите до момента възпитаници на Филиала са над 30 000.

Безспорен факт е, че по-голямата част от възпитаниците на Филиал – Смолян намират професионална реализация в училищата на територията на област Смолян. В пряка връзка с това и с качеството на предлаганото обучение във Филиала са ежегодно постиганите високи резултати на учениците от област Смолян на националните външни оценявания, чиито учители, в по-голямата си част, са възпитаници на Филиала. Именно реализацията им като учители допринася за лидерските позиции на област Смолян в образователната сфера в последните години, окачествявана като „образователно чудо“ и „образователен феномен“.

В тази връзка реализирането на успешна кандидатстудентска кампания 2020 е основен приоритет в политиката на Филиала на Пловдивския университет в гр. Смолян.

За цивилизационната и икономическата стойност...

От стр. 16

кожа (каквито, например, са свитъците от Мъртво море) са можели да имат трайност на текстурата (четливост на целия текст, а не само на отделни фрагменти) около 1000 години; докато „новата“ техника на Гутенберг е критикувана, че едва ли печатните книги ще издържат повече от 200 години. В допълнение на това е и критиката, че се губи рисувателната техника и старанието за изписване на текстовете. Но най-вече критиката е била, че се губи „магията“ и „духът“ на книгата, защото тя вече не е създадена от човек, а от машина…

До 1500 г. се появяват печатни преси в 282 европейски града, като най-близките до територията на днешна България, в които са печатали инкунабули – са градовете Подгорица и Константинопол. Това повдига и другия централен въпрос – има ли и други инкунабули от този период, които са напечатани на кирилица; могат ли да бъдат издирени и донесени в България, за да бъдат внимателно анализирани и изследвани.

Написах настоящата статия с надеждата, че вестник „Пловдивски университет“ е достатъчно висока трибуна, за да провокира обща платформа от съмишленици за създаване на един сериозен, национално значим и многофакторен анализ и респективно – проект, чрез който да се събере и верифицира историческата истина за този клас книги, напечатани на кирилица – в който проект да се включат специалисти с различно професионално амплоа от Пловдивския университет.

„Малка е Троя за тебе“, или разчитането

Георги ЦАНКОВ

„Той пише спокойно и кротко, разказва за конски опашки, за карирани шотландски поли, за момичета в сини палта, с измръзнали ръце, пъхнати дълбоко в джобовете, чакащи на спирки и гари. Стиска очи, за да не плаче, не, не за да не плаче, за да види по-добре момчетата в черни вълнени фланели, тип „ладия“, и велурени якета, от които зъбите ти настръхват. Пише за скуката, внушавана от пасторалния пейзаж, и възторга, изпитван години по-късно от него…“ Няма да намерите тези редове в новите томове с разкази и новели от Йордан Костурков – не знам защо той не преиздаде една от най-сполучливите си творби от своята дебютна книга от 1982 г. „Малка е Троя“ – „Програма за щастие“. Навярно се страхува, че е разкрил прекалено много от същността си, пък и не е успял докрай да осъществи пустата „програма за щастие“, която всъщност се изплъзна на всички ни. И все пак помни прекрасно онези стихове от „Енеида“, в които Аполон се обръща към младия Юл с думите: „Роден от безсмъртни, ще станеш сам баща на безсмъртни…Малка е Троя за тебе!“ Ако се опитам мислено да яхна машината на времето, мога да си представя подобна сцена, в която неповторимият Цветан Стоянов, духовният ментор не само на Костурков, но и на цялото ни поколение хуманитаристи, пошушва на младия белетрист и преводач, че е длъжен да стане „Баща на безсмъртни“, достатъчно е да се измъкне от котловината и да си повтаря наум „Малка е Троя за тебе“.

Наскоро писах голяма статия за приноса на Цветан Стоянов за европеизирането на културния ни живот и припомних неговата програма за разширяването на литературните хоризонти на българския читател. Още тогава, в началото на 80-те години, когато водехме безкрайни разговори за онова, което ни привличаше из литературния глобус, спрягахме имената на Джеймс Джойс, на прехвалената от Фокнър Уила Катър, на Вирджиния Улф… Йордан Костурков и преводачът на Джойс Николай Б. Попов (той не издържа на тягостната атмосфера и успя да се установи в САЩ) започваха успешно да конкурират Кръстан Дянков, а той им се радваше и ги поощряваше. Сигурно сме били ужасно наивни, но подобно на момиченцето от „Програма за щастие“ живеехме с „видението за нов Рим, за прекрасния свят“, в който се надявахме да попаднем – да, „този свят беше чист и вълнуващ, не знаехме и не виждахме никакви подробности, но реално и искрено вярвахме в неговото съществуване, както се вярва в мечта и в обич“. Затова и Данчо нарече четвъртия си том с разкази „Носталгии“ – много му се отдава да бърника в душичките на персонажите си, да изравя оттам натрупаната болка. Така става и във великолепния роман „Болка или Немият лебед“, който ни предлага великолепното издателство „Хермес“, не пропускащо шедьоврите на нашите белетристи. Ще се гмурнем в съзнанието на Лидия и на Крум, заедно с тях и със самия Данчо ще пишем роман, в който ще откриваме не само личните фантазии и крушения на героите, но и въжделенията на автора, скрит зад имената на преподавателите от кампуса.

Когато чета този блестящ текст, си мисля за младия Костурков, такъв, какъвто го помня от новелата „Верига от случайности“ – с брилянтно чувство за хумор, с мисли, надскачащи родния пейзаж, с безпогрешен детектор за чуждите страдания и страхове. От текстовете му като „тенци“ на Радичков изскачат наши и чужди творци, понасяме се из Европата, подобно на героите от все още недооценените прозаични творби на Цветан Стоянов, после заедно с хубавата гостенка Ли и нейния придружител или с Ани от „Болка или Немият лебед“ ще попаднем в „Студен град“ и всяко наше действие ще бъде щедро обагрено с носталгия, а и с ирония. Носталгията и иронията на хората, надникнали в книгите на Амалтея – „древни книги, които говорят за Бъдещето, сякаш изпратени от самото Бъдеще – значи в тях времето и пространството трябва да са били така овладени, както в цялата си история литературата се стреми към подобно съвършенство. Поставяните ù задачи – да носи послание, да провижда, да прогностицира, да усъвършенства човека или да го предвиди какъв е под натрупаните пластове на всекидневните детайли – всичко това може да се е съдържало в тези книги от палмови листа?“ Трудно е да отговорим, но несъмнено са съдържа в програмата за действие (или с други думи – в „плана за щастие“) на белетриста, преводача, изследователя Йордан Костурков.

Дълбоко съм убеден, че той е най-талантливият и най-успял приемник на Цветан Стоянов. Знаменитият му предшественик имаше план за премахване на белите петна от „хоризонта на очакванията“ на българския читател. Редом с таланти като Иглика Василева, Аглика Маркова, Христо Кънев, Надя Баева и др. той, Костурков, успя да опровергае самия себе си. В едно интервю с Галя Младенова от 2010 г. интерпретаторът на някои от най-великите англоезични класици и съвременници заявява, че „преводът на проза не е изкуство“. Но когато човек се докосне до неговия Лорънс Стърн, няма начин да не го омагьоса „носталгията“ на съвършеното родно слово, превръщащо превода в конгениален еквивалент на оригинала. Аз самият бродя из вселените на Жорж Санд, на Ян Потоцки, на Стендал, на Мирча Елиаде, на Филип Ариес и усещам как нещо свише ми нашепва най-точните думи. Не, никога не папагалствам оригинала, а заживявам в някакво особено измерение редом с него и той става част от самия мене. Каквото и да говори Костурков, повече от сигурен съм, че така е и с него. В момента чета паралелно великолепния му превод на „Загадката на Едуин Друд“ и романа му „Болка или Немият лебед“ и дочувам немия, но безкрайно оживен диалог със Селинджър, с Гор Видал, с Филип Рот, с Елизабет Костова…

Само, моля ви, не бързайте да злорадствате – доморослите критици обичат да сплетничат, че познавачите на световните литератури плагиатстват от тях, ехидно си шепнат подобни неща за Николай Кънчев, за Кирил Кадийски, за Георги Рупчев, за Здравка Евтимова, ала преведени, на свой ред нашите автори зазвучават неповторимо. Крайно време е да се научим да различаваме диалога от епигонството, а за истинския диалог е необходима огромна култура.

Костурков никога не изчерпва темите си, той непрекъснато рови из аналите на миналото, из гънките на мозъка, из лабиринтите на нервите. Неговото писане е пионерско за литературата ни. Съществува неоспорима приемственост от първия му разказ „Празници“, в който героят „се хвърля в преспите на тоя свят – да ги прегази“, а душата му прелива от спомени и от сънища, обаче този полет през времето и през пространството продължава и в късния разказ „Изгорялата къща“, от който разбираме, че „светът е в ремонт“ – „ремонтът“ не свършва и в „Болка или

в роман на книгите на Амалтея

Немият лебед“ – героите непрестанно се питат дали животът им не е празен и безполезен, нерядко истинската действителност изчезва и те се озовават в нещо като виртуална реалност, в която сами дирят и сами създават забавленията си – или по-точно ваят представите за себе си.

От „България без изход“ до „България в ремонт“ немият лебед продължава онзи изпълнен с метафизична болка, непрекъснато определян като изчезващ „голям разказ“, поддържан от Костурков и с проза, и с есета, и с научни трудове. Той нямаше да бъде себе си, ако не прескачаше от „Моят смъртен враг“ на Уила Катър до „Разказът на архивиста“ на Травис Холанд, от „Лято“ на Едит Уорън до пулицеровия лауреат Ричард Русо и неговия „Емпайр Фолс“… Докато пишеше за добрите и за лошите момчета, подготви може би най-значимата европейска монография за Уила Катър „Аспекти на модерността в романите на Уила Катър“ и потъна в дебрите на практическата лингвистика със „Синтактичните функции на английските предлози“. Колко са в страната ни почетните граждани на Луивил, щата Кентъки, и Почетните полковници на Кентъки, даваме ли си сметка, че е член и на Колегията на Залцбургския семинар, на академията „Черноризец Храбър“, че е носител на толкова много награди за литература и за превод (сред тях особено ценни са отличията „Кръстан Дянков“ и „Стоян Бакърджиев“ – защото говорят за оправдана приемственост)?! А когато човек тръгне да търси задълбочени изследвания за книгите и за заниманията на Йордан Костурков, се сблъсква със стената на българското завистливо мълчание! Най-добре го усеща съгражданинът му, прекрасният литературовед Владимир Янев, който дръзновено представя „сложната белетристична оптика“ и „особената енергия на текстовете му“. След „Болка или Немият лебед“ вече ще трябва да дирим преливанията от реалност във фикция, от роман в роман, от „мъжко“ в „женско“ писане, да изхвърлим всичките си предубеждения към „постмодернизма“, за да го открием в истинското му, не-клоунско лице. Трябва да си отговорим на един мъчителен въпрос: защо читателите – за разлика от критиците – оценяват таланти като Костурков по достойнство. Отговора дава самият той в „Книгите на Амалтея – двайсет години по-късно“. Там ще открием чудесното есе „Защо български писател няма да спечели Нобеловата награда за литература“ – за мен то е публицистичен еквивалент на констатацията на Вергилий „Малка е Троя за тебе“. Освен че родните „пазители на голямото изкуство“ продължават да гледат с лудо пренебрежение на „популярната литература“ и да си мислят, че милионите почитатели на Джоан Роулинг или на Джордж Мартин (между другото – ценителите го замесиха в битките за Нобел) са „интелектуално недоразвити“, те се възторгват най-вече от безсюжетни текстове. Подобно на учителя си Цветан Стоянов, Йордан Костурков води качествено различен разговор с огромната си аудитория – той продължава диренията си в прозата с откритията в есетата, където изследва новаторските начини на мислене и сложната ориентация във времето и в пространството: „Защото времето и пространството не са само параметри на историята, те са, разбира се, и параметри на живота, които се мъчим да овладяваме, защото ни се струва, че това е съдбата ни или че така ще осъзнаем съдбата си.“ Всъщност именно това е квинтесенцията на „Болка или Немият лебед“: както есетата, така и разказите, новелите, романите на писателя са значима литература не само с познавателно, но и най-вече с нравствено и с естетическо значение. Всички те решават кардинални екзистенциални проблеми, в тях се оглеждат не само последиците от рецепцията на световните великани на словото, но и белетристът неуморно изследва „бруталните истини на малкия свят“. В текстове му писатели като Анаис Нин и Хенри Милър, Гор Видал и Филип Рот застават до Джони и до Ганчура или до Хачо от разказа „Софийски братовчеди“. Откриваме ги и до асистент Радева, до доцент Кръстева, до Марко Стойчев от „Болка или Немият лебед“.

В новия си роман отива още по-далече – вече не стенографира диалози, а се хвърля дълбоко в необятното познание за човека – да открие не просто всекидневните му тревоги, а да го вплете в сложната дантела на фикцията, да го хвърли в космоса на междувремието и оттам да извлече белезите на националната носталгия, която професор Георги Фотев много сполучливо определи като „меланхолия“. Костурков бръква дълбоко в съзнанието на героите си, за да достигне до обобщение за драматичната, и дори – трагична българска съдба. Да го чуем: „Миналото на човека – и най-скромното и безбурното, и най-скандалното – в историята на цивилизацията, оказва се, просто не може да бъде лична работа.“

Познавачът на нобелиста Белоу, на особняка Филип Рот в една от новелите си даде живот на странната Магда, която намираше свое, оригинално тълкувание на легендата за героя, чиито нозе били завързани с косъм от косите на любимата му – тя решително разкъса този косъм и на пръв поглед животът ù изскочи от рамките на нормалното. Изскачат от рамките на нормалното и героите на „Болка или Немият лебед“ – изскача Лидия Тодорова, която вероятно ще се размине на летището с доцент Крум Данов, ала героите им ще се срещнат в призрачния автобус на съдбата – това, което биха могли да свършат в реалния живот, ще стане факт в книгите им, обаче книгата на живота продължава да се пише – та нали продължаваме да дишаме…

Така лека-полека проникваме в трагичното битие и съзнание на модерната жена, а „безкрайният ден“, започнал някъде в началото на 80-те години на миналия век, продължава и днес в „Болка или Немият лебед“, още по-сложен и по-объркан. Така живее и героинята на „Болка или Немият лебед“ Лидия Тодорова, такава е съдбата на нейния герой и същевременно автор Йордан Костурков, който измина – не без сътресения и без колизии – пътя към приказките, имаше периоди, когато му се струваше, че е останал „без възторзи и планове“, но ето че днес нищо не може да го спре – също както учителите му професор Марко Минков и енциклопедиста Цветан Стоянов чертае проекти за покоряване на белите петна в картата на световната литература, измъкна се от циклите разкази и новели, за да създаде проникновен роман, в който несъмнено са зашифровани изгубените книги на Амалтея. Точно затова е баща на безсмъртни – на преводи, на видения, на фикционални прозрения, а Троя – тя наистина вече е малка за духовен будител като него.

Йордан Костурков

е издал книгите „Малка е Троя“, „Без условности“, „На другия бряг“, „Откриването на сезона“, „Носталгия. Разкази т. IV“ и „Добри момчета, лоши момичета“, както и литературните портрети – „Книгите на Амалтея“, „Новини от миналия век“, „Тайният живот на великите английски писатели“ и „Тайният живот на великите американски писатели“. Превеждал е Гор Видал, Норман Мейлър, Лорънс Стърн, Чарлс Дикенс, Джером К. Джером, Уила Катър, Ерика Джонг, Джон Ъпдайк, Едит Уортън, Оливия Манинг, Мюриъл Спарк, Една О'Брайън, Форд Мадокс Форд и др. Той е университетски преподавател, автор е на изследвания за американския модернизъм.

Музикалната формация „Жарава“ с поредно участие на международен музикален форум

В Санкт Петербург, Русия, от 3 до 5 юли ще се проведе международният музикален фестивал Петроджаз 2020, в който участват изпълнители и групи от 14 държави – Русия, САЩ, Швейцария, Великобритания, Дания, Нидерландия, Чехия, Израел, Франция, Латвия, Македония, България, Естония и Италия. За втори път представител на нашата страна в този престижен форум е формация „Жарава“, в която участват възпитаници на Пловдивския университет, а неин ръководител е известният кавалджия и преподавател в Педагогическия факултет Владимир Величков. Това е голямо признание както за младите музиканти, така и за България. При участието им преди две години бяха единствената група с два концерта.

Проектът на „Жарава“ за фестивала е наречен „За да продължим заедно“ и е подкрепен финансово от Община Пловдив, а кметът Здравко Димитров отправи специално видео послание към организаторите и участниците в Петроджаз.

В предишните издания на Петроджаз, които датират от 2003 година, личат имената на световно признати музиканти и групи: Marcus Miller, Maceo Parker, Dave Weckl, Ian Akkerman, Aarhus Jazz Orchestra, Jan Harbeck, Sarah Reich...

Въпреки че поради проблема с корона вируса тазгодишното издание ще се проведе онлайн, то не прави изключение от предишните по масовост и качество. По време на тридневния музикален маратон ще се представят над 40 изпълнители, сред които личат световноизвестни имена, а програмата включва широк спектър от стилове и направления – джаз, рок, блус, фънк, етно и всичките им производни. Фестивалът ще се предава пряко по телевизионния канал „Теледом“, на сайта на тв канала „Санкт Петербург“ и на сайтовете jazzpeople.ru, petrojazz.ru, modnoeradio.ru, allfest.ru.

Сред скорошните изяви на „Жарава“ трябва да отбележим участието им на 20 юни тази година в предаването на БНТ 1 „Иде нашенската музика“, където бяха поканени поради големия зрителски интерес. А изпълненията им по време на боксовата гала вечер в зала „Колодрума“, където Тервел Пулев игра срещу американеца Дишон Уебстър в края на 2919 година, бяха гледани от 13 милиона зрители от цял свят. Сред предстоящите изяви е концерт на 6 септември в Пловдив на Младежкия хълм.

Тильо Тилев

18 български поети бяха преведени на гръцки от възпитаници на Българското училище в Атина

Във връзка с отбелязването на патронния празник на училището и на Деня на славянската писменост и българската просвета и култура, БНУ „Св. св. Кирил и Методий“ в Атина, Гърция, издаде сборник с преводи на българска поезия на 18 автори. Книгата е реализация на желанието екипът на училището да запознае своите гръцки приятели с част от българската поезия. Преводите са дело на настоящи и бивши възпитаници на неделното училище под редакцията на Константинос Марицас и имат за цел да продължат изграждането на моста на добросъседските отношения между българския и гръцкия народ.

Сборникът се оказва твърде навременен, защото се появява и в годината на отбелязването на 140 г. от установяването на гръцко-българските дипломатически отношения, а оскъдно представената сред гръцките читатели българска художествена литература има необходимост да стане достояние на гръцката общественост.

В структурно отношение сборникът е разделен на три основни компонента (снимка и биография на автор, български текст на творбата и превод на гръцки език), които се оформят в завършена хронологически и исторически последователност, отразяваща литературното развитие на поезията през годините; последователност, подчинена на желанието на преводачите да представят не само един обзор на българската поезия на гръцки език, но успоредно с това да представят тази поезия като част от общия европейски литературен процес, подбирайки имена и заглавия, отразяващи европейските литературни тенденции в българското книжовно наследство. Читателите ще се запознаят с най-емблематичните творби на класиците Ботев, Вазов, П. Славейков, Смирненски, Вапцаров и се стигне до съвременни автори като Д. Дамянов, Г. Константинов, Пламен Панчев.

Мисля, че е добра идея за разпространение на българската култура зад граница и сборникът трябва да стане достояние и повод за инициатива и на други места по света.

Мими НИЧЕВА – директор на БНУ „Св. св. Кирил и Методий“

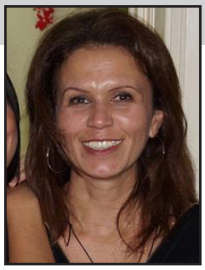

Мими Ничева е директор и преподавател в БНУ „Св. св. Кирил и Методий“. Тя е възпитаник на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, където през 1999 г. се дипломира по специалността „Български език и история“. Инициирала е няколко събития с участието на БНУ „Св. св. Кирил и Методий“ и колеги от ПУ.

* * *

Неделното училище „Св. св. Кирил и Методий“ е първото българско учебно звено за изучаване на български език и популяризиране на българската култура в Атина. Основано е през 2004 година, а от учебната 2012/2013 г. училището е включено в списъка на българските неделни училища в чужбина. През учебната 2019/2020 г. училището се посещава от 185 ученици, разпределени и обучавани в самостоятелни паралелки от 1. до 12. клас.

Забравен шарж на д-р Кр. Кръстев

Стефан ПАМУКОВ

Не е случайност, че за фигурата с перото Александър Божинов се спира на д-р Кръстьо Кръстев. Той е най-големият наш литературен критик, стожер на „великата четворка“ според определението на Боян Пенев.

Творческата история на този шарж е кратка. И през 1904 г. Ал. Божинов живее и твори в Мюнхен. Счита се, че през този период той е под силното влияние на творците от сп. „Югенд“. Карикатуристът наблюдава, трупа впечатления, възхищава се, но и преосмисля явленията.

При шаржа на д-р Кр. Кръстев личи, че линията е успокоена.

И обратно – вгледайте се в автошаржа на художника, също създаден в Мюнхен – с каква лекота, с подкупваща артистичност и творческа фантазия се отличава той!

Правдивостта в тези две произведения подсказва, че тя ще се запази и занапред като стил в изкуството.

Така и става.

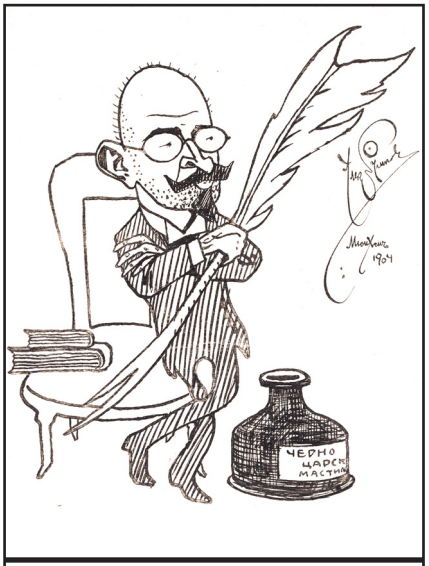

Шарж на д-р Кр. Кръстев (от оригинала)

Автошарж на Ал. Божинов (притежание на Националната художествена галерия)

Резултатите от литературния конкурс на вестник „Пловдивски университет“

Говорейки за своето време, Вапцаров казва: „Сега не е за поезия“. Дали и нашето време е такова? Може би, ако съдим от броя на участниците в литературния конкурс на вестника, е така. От друга страна, въпреки малкото участници – 14, има и много добри текстове.

Журито в състав: Тильо Тилев – редактор на вестника, и Веселина Балтова – експерт в ПУ и лауреат в предишни издания на конкурса, реши да се дадат две награди на авторите, които изпъкват над другите участници. С Награда за поезия е отличен Илия Точев – докторант към катедра „История на литературата и сравнително литературознание“, а с Награда за проза – Елка Петрова от специалността „Славистика“, V курс. Поощрителни награди за поезия получават Силвия Колева – „Българска филология“, IV курс (задочно обучение), Ваня Вълева и Мария Костова – „Българска филология“, I курс. Поощрителна награда за проза получава Гергана Коналиева – „Лингвистика с бизнес администрация“, IV курс. Ще очакваме с интерес представянето в конкурса по-нататък на Христа Петкова, Диана Колева, Христо Стайков и всички други участници, разбира се. На наградените – честито! На останалите – успех в следващите издания!

„Пловдивски университет“

Стихотворения от Илия Точев

СЪВЕТ

Докара ли ти през деня беда,
спокойно като праведник заспива.
За теб ще влезе в огън и вода,
но в чужда воденица я налива.

Той има много точен, верен нюх
кога да вземе думата, да млъкне.
Опитай да му кажеш нещо: сух
от мътната вода ще се измъкне,

но първо няколко поне кила
шарани и пъстърви ще си хване.
Виновен ли е, че си будала?
Опитва с всеки. Ако стане – стане.

Дано не му попадне капкомер!
Във капчица вода ще те удави.
И ти ще си от дявола по-чер,
а той света вода ще се направи.

А щом решил е да те уязви,
подливайки вода неуморимо,
кажи му: по вода да ти върви.
Тури му пепел. И вода сипи му.

ЛОВЕН СЕЗОН

Сезонът на поезиите мина.
Изтръсках си брашнения чувал.
Дали ще се повтори догодина?
Или след по-далечен интервал?
Успях в предходните си два-три стиха
да хвана лов невиден и нечут,
но ситни дъждове се заредиха:
разкашкаха ми всичкия барут.
В двуцевката си заредил съм рима
и се оглеждам – винаги готов! –
защото всеки миг опасност има
да ме глобят за незаконен лов.
Щом нещо трепне – взимам го на прицел –
все пак не съм от ангела по-бял.
...дано изпадне някоя трошица
от гънките на празния чувал!
Сезонът на поезиите мина.
Дали ще стигне за един живот?
Ела, седни край топлата камина
да чуеш някой ловен анекдот.

Татяна ДЖУМЕРКОВА*

Готови ли сте...

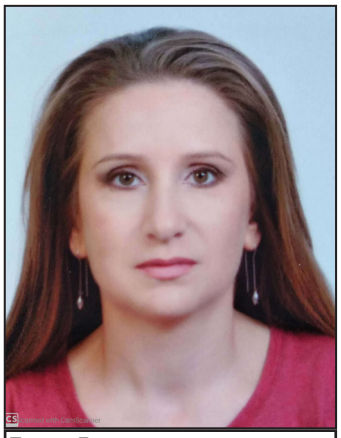
Татяна Джумеркова

Джунгла – дума, която предизвиква у повечето хора страх и едва ли биха се съгласили на разходка из дебрите на гъста непроходима гора в тропическите и субтропическите области, която крие опасности като хищни зверове и опасни змии. Но едно обстоятелство би накарало хората да се замислят – уточнението „италианска". Та нали всичко „Made in Italy" е по-по-най!

Италия е една средиземноморска красавица. Една от най-младите държави в Европа, а в същото време – люлка на европейската цивилизация. Милиони италианци всеки ден сами или с компания пъплят по краищата на италианския ботуш, тълпят се на площадите или търсят спокойствие в гънките на планините. Италианците предпочитат комфорта в родната си културна среда с неповторими обичаи, местни диалекти, кулинарни традиции и норми на поведение.

Италия старее, но продължава да е по детски жизнерадостна и палава, необуздана и дива. Обяснението е просто: морето, планините, средиземноморският въздух са неизчерпаем източник на енергия. В годините обаче светът се променя и този народ не прави изключение: от жизнерадостен, енергичен, народ на добрите маниери и възпитание се превръща в противоположното. Така е според Бепе Севернини и може би поради тази причина задава въпроса „Готови ли сте за италианската джунла?" в своята книга „В главата на италианците" (цитатите, които следват, са от нея).

Бепе Севернини е италиански журналист, пише за в. „Кориере делла Сера", кореспондент на сп. „Икономист", бил е „Европейски журналист на годината", а кралица Елизабет го удостоява с Орден на Британската империя. Без да изневерява на себе си, той създава този интересен памфлет „В главата на италианците" – книга, която е преведена на девет езика и обявена за бестселър от „Ню Йорк Таймс" за 2006 г. Под формата на пътуване с лека насмешка се тръгва от Малпенса, отсяда се в Милано, обикаля се Тоскана, посещава се Рим – където за да извикаш гаджето от долния етаж, крещиш: „Мариооо", с много препятствия минаваш през Неапол, с любов разглеждаш Крема, родното място на Севернини. Задръстване, хотели, стадиони, хотели, офиси, банки, готини и неготини локали, плажове, църкви, магистрали и площади, къщи с цвят на маркер за подчертаване и такива с буржоазни тухли и се завръщаш накрая отново на Малпенса.

Севернини описва една страна, наричайки я джунгла, в която парадирането е нормално, увъртането е хитрина, обидата е готина, хвърлянето на правилата зад борда, за да създадеш нови, по-удобни, е нещо нормално или почти нормално. Италианският манталитет, вярвания и ценности от добродетели са се превърнали в недостатъци.

Темата за естетиката. „Естетиката надделява над етиката. Невероятният ни усет към красивото. Това е първото ни слабо място." Слабо място, защото в някои случаи те изправя пред глупави избори. Купуваш нещо, което е със страхотна опаковка, но е нефункционално и нямаш полза от него. Външният вид е важен безспорно. Но превръщането му в самоцел, в единствен смисъл на живота и тема за разговор, в основно запълване на свободното време, не прави личността по-прекрасна, а я изпразва от съдържание. Защото привързаността към външния вид не може да е в центъра на вниманието на човек с ценности, а съвсем естествено попада в периферията на неговите интереси. За италианците е от изключително значение външният вид. Но не само личния, а на всичко в средата, която ги заобикаля. „Да превърнеш необходимостта в качество, а качеството в зрелище – това е вечната мечта на италианците и те понякога успяват да я реализират успешно." Любовта към прекрасното е заложена дълбоко в техните умове. Казвам не случайно умове, вместо сърца, защото понякога тази любов граничи с обсесия. „Ето какво: нашето основно качество – любовта към прекрасното, може да се превърне в наш основен недостатък, защото често ни пречи да изберем наистина стойностното. Погледнете магазините за мобилни телефони и момичетата, кацнали на столчетата. Много от тях не различават телефон от дистанционно, но безспорно всички те са привлекателни.

Погледнете рекламите тук, на летището. Не се говори за ползата от стоката, а колко ще сме пленителни, ако си я купим".

Може да си красив или грозен, млад или стар, може да си беден или богат. Типичният италианец или онзи, който е закърмен с красота и естетика, която се лее винаги и навсякъде около него, ще те прецени по детайлите. Няма значение дали отивате на лична, или на работна среща, на театър, на кино, на пазар или на медицински преглед – човекът отсреща ще отсъди моментално за теб според детайлите. Обаче ако все пак решиш да излезеш от вкъщи по домашно облекло до кафето под блока, не очаквай да спечелиш одобрителни погледи, да те заговорят или да бъдат любезни с теб. Ще бъдеш запомнен като онзи с домашните чехли, онази с мазната коса.

„Ние съдим за книгите по кориците, за политиците по усмивките, за професионалистите по офисите, за лампите по вида им, за колите по дизайна, за хората по титлата". Ако искаш да впечатлиш италианец, може да го направиш с маниакално внимание към детайлите. Още щом те погледне ще отсъди на момента дали си човек с вкус или не. Не е важно дали носиш скъпи и красиви дрехи, а как ги носиш. Не е важно какво може да си позволиш, а дали го правиш с вкус. Ако му хареса сакото, с което си облечен, той ще се наведе до теб уж да ви пошепне нещо, а всъщност ще огледа шевовете му, за да разбере дали е качествено. Човек, който е закърмен сред творби на Микеланджело, Рафаело, Бернини, Ботичели и сред античните руини на Древен Рим, има различно отношение към красотата от всеки останал по света. „Или може би сме свикнали да живеем сред красотата… Италия притежава най-много произведения на изкуството в целия свят". Италианците имат чувство към естетиката така, както никоя друга нация по света, защото са израснали сред красота, лееща се навсякъде (природа, изкуство, история, мода, дизайн, кухня, архитектура).

Едно от първите неща, което впечатлява всеки, който отиде за пръв път в Италия, е шумът. Като че ли човек попада в една въртележка от хаос, наоколо бърборят безспирно и едновременно различни гласове на висок тон. „Чуйте какво говорят хората, вижте как жестикулират – истинско представление. Мислите, че двете неща са несъвместими? Другаде може би, но не и в Италия. При нас всеки говори с всеки… Не говорят, а обявяват… Скачат от тема на тема, наслагват аргументите и гласовете си". Италианците са гръмогласни и изобщо не го крият. Говорят силно и разгорещено. Човек лесно би объркал нормален разговор с кавга, ако не ги познава. Също така те жестикулират и размахват ръце, „говорят без думи" – вторият език, който владеят, след родния. "Достатъчно е да гледаш италианците в ръцете, докато говорят…Все още ли не разбирате онези двамата, които спорят? Да видим. Той стиска юмруци – ядосан е. Тя показва дланите си – не се засяга. Той потърква палец и показалец – пари. Тя доближава палците на ръцете си – означава, че ще се разберат. Просто е: двамата обсъждат случай на евентуален подкуп… не бива да очаквате да разберете всичко… Нужна ви е докторска степен…".

* Текстът, който ви предлагаме, е част от курсова работа на Татяна Джумеркова, която следва в магистърска програма „Превод и интеркултурна комуникация с италиански език". Неин научен ръководител е доц. д-р Дияна Николова. Цитатите са от книгата на Бепе Севернини „В главата на италианците", отпечатана на български език от ИК „Колибри" през 2011 г.

за италианската джунгла?!!

А бърборенето си има и фонова музика – непрестанно свирещи сирени на линейки и полицейски коли, клаксони на автомобилисти. Шофьорите винаги са нервни, бързат и са готови да надуят моментално клаксона, ако си закъснял с половин секунда на зелен светофар. Поведението на улицата на шофьори и пешеходци нагледно показва, че правилата са, за да се създават, когато ни е удобно. „Мнозина от нас поглеждат светофара и мозъкът им не регистрира забрана. (Червено! Стоп. Минаването забранено.)… Добре: какво червено е това? За пресичане на пешеходците? Но сега е седем сутринта, няма пешеходци по това време. Значи е спорно червено… Секунда размисъл – и минаваме". „Тук с клаксона композираме симфонии…Рязко свирване означава: „Ей, пръв видях свободното място за паркиране!", или „Събуди се! Светна зелено!"… бибиткане продължително и жално, пита: „Чия е тази кола пред вратата ми?"

„А защо полицията не се намесва? Защото е толерантна. Стигнала е до извода, че не може да глоби целия човешки род… Толерантността обаче е като виното: в малки количества е полезно, в големи е вредно".

На всички е известно, че италианците, които говорят чужди езици, не са многобройни. Те са напълно наясно, че са сред страните в Европа, където най-малко се знае английски. Да се налага мнението, че италианците трябва да говорят чужд език, се смята за грубо. Но има и такива, които използват чуждия език, защото продава повече или те прави да изглеждаш интелигентен. „Доказателство е модата най-простите неща да се назовават с неразбираеми думи… Избрахте си зеленчукова супа, но в менюто пишеше „нежна супа от пасирани сезонни зеленчуци с аромат на див копър, сервирана с крутони и студено пресован зехтин от Абруцо" (това е начин да ви накарат да платите за нея десет евро)… Италианските менюта вече са разкази… Понякога чета превода, за да разбера какво ще ми сервират… Sea trout and sea bass е по-понятно от „сьомгова пъстърва и лаврак запечен, с кимион, импресия." Хитрината да използваш разказименюта, с превод на английски, се оказва добър ход, който продава на прегладнелите стомаси, за които гастрономията е светиня.

Обядът и вечерята за този народ е свещенодействие. Бавни и разточителни – за по-добро храносмилане. „Ние говорим за храната преди ядене, по време на ядене и след ядене. Разговорите за храносмилането действат благотворно на стомаха и подготвят съзнанието – за ново ястие и нов разговор. Гастрономията ни се е превърнала в страст, която граничи с фанатизъм". Наслаждават се на всяка една хапка, усещат аромата на подправки и прясно изпечено тесто, държат на апетитния външен вид на храната и всичко това, докато си бъбрят сладко в компанията на приятели, близки и чаша вино, разбира се. За самите италианци това е празник на живота, а не само изкуството на главния готвач. Стилът на хранене е различен във всяка точка на Италия, но това, което важи навсякъде, е, че използваните продукти са с изключително високо качество – италианците не се шегуват, когато стане въпрос за ядене! „…да се храниш здравословно в Италия е като да ловуваш в резерват, няма как да сгрешиш…"

Тази любов към храна ни отвежда към големите семейни трапезарии. Италианските семейства са големи. Те обичат да се събират на огромни вечери с всичките си чичовци, лели, братовчеди, братя и сестри. Дали израз на сплотеност, обич, привързаност, уважение към възрастните или просто страх да се изправиш сам пред света? „Даже бих сложил трапезарията на първо място, защото тя всъщност е политическият и географски център на италианския дом, действащото ядро на националността." Наистина италианците може би говорят много, но поне си говорят лице в лице, вместо с бележки по хладилниците. А майката, е, тя е жена номер едно в живота на всеки италианец. На нея, майката, италианците отреждат специално място в сърцето си. Тя е доминантната фигура във всяко семейство и до голяма степен диктува живота на децата си, особено на своите синове. Италианските родители обикновено са много либерални с малките деца – позволяват им да правят всичко навсякъде. Много често дадено поведение може да се сметне за липса на възпитание в чужбина, но за италианските деца то е напълно нормално и се толерира от родителите им. Последствията от това възпитание са, че 30-годишни младежи живеят все още в домовете на родителите си. Но: „Италианските „мамини дечица" имат оправдания: липсата на апартаменти под наем, трудното намиране на работа, високата цена за създаване на семейство". Тези оправдания са благодарение на онова, което им предлага семейството. Според Севернини семейството е банка, застраховател, трудова борса, тържище, приют и не на последно място лечебница, където се приютяват като ранени животни италианските мъже, заболели от грип. Със сигурност съществуват и италиански младежи, които не зависят от родителите си. Плюсовете да живееш с родителите си със сигурност са многобройни. Но и минусите не са малко. Така човек става по-трудно самостоятелен, трудно взема решение, за да създаде свое семейство и да има малко лично пространство.

През цялото пътуване из италианската джунгла измежду критичния леко шеговит тон на автора, откриваме и онези качества на италианците, за които всички са чували: топлина, любезност и ентусиазъм. Общуването на този народ е на високо ниво, винаги с усмивка, мили и разговорчиви. „Учтивостта не е само привидна… Да кажем, че е комбинация от интуиция (това иска клиентът), професионализъм (това се очаква да направя), човечност (глези ближния си, както глезиш себе си), хитрост (колкото по-доволен е клиентът, толкова по-малко иска) и благоразумие (да си учтив не е чак толкова трудно)". Дори и под маската на усмивката понякога да се крият негативни мисли по адрес на събеседника. „Пармезан върху мидите е богохулство, но ако млад готвач ви го предложи, изразете възхищение." или пък „Продавачите не са се учили как се продава… един ден ласкателство, друг – дистанция; един път изкушение, друг път обяснение; сутрин студенина, привечер топлота." Добродетелите и ценностите са се превърнали в недостатъци, но аз бих казала, че това е явление в световен мащаб. Истината е, че там, където те са били на по-високо ниво, дори и да слязат с едно стъпало надолу, пак си остават по-нагоре от тези, с които се сравняват.

Като говори за маниите и навиците на своя народ, авторът се опитва и да го оправдае. Чрез автоирония запознава читателя с италианската културна идентичност. Но и я оправдава. За да обясни, че италианците са странни, разглезени, изпаднали в криза, подлежащи на критикуване, но не са за изхвърляне. „…защото в крайна сметка знаем, че нашите добродетели са неповторими, докато недостатъците ни сигурно са поправими". Това послание е отправено към онези, които мислят, че са по-лоши от другите, а всъщност не са. Че трябва да спасят добротата на ума си, която е частна собственост и този култ към социализацията, която ги прави граждани на света, родината и двигател в изграждането на човечеството. Само трябва да повярват: „Стига да се убедим, че главата на италианците е скъпоценност, а не алиби."

Италия е неподражаема и ако не беше така, чужденците нямаше да прекарват толкова много време в границите ù, забравяйки железните правила на дома си и отдавайки се на изкушенията и емоцията, които те изпълват щом прекрачиш италианска граница.

ЧЕСТИТ ЕНЬОВДЕН!

(Или защо на 24юни можем да кажем „Ела и ме целуни!“)

Доц. д-р Атанас ВЛАДИКОВ

С настоящия брой на вестник „Пловдивски университет“ бих искал да честитя 24-ти юни – „Еньовден“, на всички, които възприемат този ден като празник, както и да посоча няколко митопоетични причини защо смятам този ден за специален празник на Любовта!

Сред безбройните великолепни произведения на великия и високоуважаван в целия свят поет и драматург Уилям Шекспир има едно уникално произведение: *„Сън в лятна нощ“* (1595/1596 г.), което се играе основно като пиеса на приглушена светлина, за разлика от останалите пиеси на Шекспир, играни „на светло“. На практика, обаче това не е просто „някаква/коя-да-е“ лятна нощ; това е една конкретна такава нощ; на английски език заглавието е: *A Mid-Summer Night's Dream.*

Трицветна теменуга

Коректната интерпретация е, че това е *„нощта – която разполовява лятото; нощта – която е в средата на лятото“.* И точно в тази нощ – се описва един „сън“, но също и „мечта“.

Тази нощ – която разполовява лятото – е именно нощта на 23-ти юни срещу 24-ти юни, в която хората не просто „сънуват“, а имат възможност „да помечтаят“ и да отправят мислено своите желания в зората на следващия ден – а именно – на Еньовден; и да посрещнат Слънцето и Светлината с нова надежда и нови сили.

В съдържателен план Шекспир описва една история, която идва от времето на Четвъртия кръстоносен поход /ЧКП/ (1202 – 1204 г.) – при който поход кръстоносците превземат Константинопол и Византийската империя се разпада на по-малки „държави“, наричани „херцогства“ – основно съставени от френски и италиански фамилии, които управляват регионите около Константинопол и в региона на Егейско море до идването на Османската империя през XV-ти век. Кръстоносците от този поход установяват управление над тези територии, разпознавано и наричано „франкокрация“ – или „управление на франките/държава на франките“.

Едно от новосформираните херцогства в завладените от франките земи е атинското херцогство и Шекспир създава едновременно една уникална историческа картина с основна митологична фигура в сюжета – превръща гръцкия митичен герой Тезей в херцог на Атина, който има любовна връзка с дъщерята на бога на войната Арес – красивата кралица на амазонките Хиполита. В самата пиеса се преплитат няколко сюжета на несподелена любов, на отричана любов, на забранена любов; а както знаем „забраненият плод“ – е най-желан…

Без да навлизам в дълбочината на пиесата и диалозите между Тезей и Хиполита, между Оберон и Титания, между Хермия и Лисандър и групата артисти, случили се по едно и също време в „Гората на вълшебствата“ в близост до Атина, се оказва, че човек трябва да преспи в тази вълшебна гора и ако иска да има успешна любов – следва да накапе с магически извлек от едно цвете очите на своя възлюбен/възлюбена; и когато той/тя се събуди, ще се влюби за вечни времена в онзи, когото види пръв…

Дали има такава гора, аз не знам; но цветето – за което Шекспир говори – ще промени цвета си от бял на лилав, когато богът на любовта – Купидон, пусне своята стрела и уцели съответната „мишена на любовта“.

Това цвете има много прозвища, но едно измежду най-интересните му наименования на английски език е забавното: *John-jump-up-and-kiss-me!*, което се превежда буквално: *„Иване-стани-и-ме-целуни“*, а иначе в по-широкия смисъл само: *„Ела и ме целуни!“*

На български език това цвете е теменужката, и то трицветната теменужка…

Историческите препратки на Шекспир относно описването на трицветната теменужка като цвете с магически сили, ме кара да се замисля особено внимателно, защо по нашите земи берем „еньовче“ и защо в пиесата е описана именно тази лятна нощ и именно трицветната теменужка…

Уилям Шекспир

Покровител на новия Еньовден е свети Йоан Кръстител и поради това – на този ден всички онези, които носят имена, модифицирани от името на Йоан, като: Джоан, Ян, Янизар, Яник, Яна, Калоян, Даян, Деян или хора, които носят имена на някои билки, като: Аглика, Алиса, Жасмин, Ния, Вероника, Ия и много други – празнуват имен ден.

Този ден се празнува и в Украйна, и в Русия, и в много други европейски християнски страни, защото има съчетаване на астрономически факти с религиозни обреди; а специално този ден е посветен на рождението на Свети Йоан Кръстител и на билките...

В скандинавските страни, като Швеция, например, където този ден е обявен за официален празник, се счита, че произходът на обредите датира още от епохата на викингите, а специални ритуали и празненства се организират в деня на събота, която ще се падне между 20-ти и 26-ти юни.

Този ден се празнува и в Литва, както и в Норвегия и Финландия, където хората берат цветя и билки и се молят за добър живот, добър късмет и си пожелават един на друг добри неща.

В САЩ – Денят на независимостта се чества на 4 юли, но всъщност този ден се отбелязва 12 дни по-рано - на 21-ви юни, в резултат на промяната от Юлианския календар към Григорианския календар. Това не е много популярно знание, но всъщност, ранните заселници от Европа, които основали домовете си и мечтаели за нов живот в тази Нова земя – празнували началото на лятото на 21-ви юни.

Нещо повече, 21-ви юни е признат от Общото събрание на Организацията на обединените нации (UNGA) като *Международен ден на йога* и този ден се отбелязва чрез различни езотерични и духовни практики.

На Еньовден в нашата страна – когато активността на билките и цветята е най-силна в сравнение с другите дни от годината – още от ранни зори, с идването на Светлината – билкарите излизат да берат билки и цветя, като трябва да съберат 77 и половина видове билки за лечение на 77 вида заболявания, а „половината билка“ се отнася до лечението на „неизвестната болест“…

За мен тази „неизвестна болест“ е „болестта на любовта“ и за нея има специално цвете – трицветната теменужка, с която човек може да каже *„Ела и ме целуни!“* – така както описва Шекспир.

Но колкото и човек да се чуди какъв ли лечебен екстракт може да се направи от теменужката, който екстракт да помага при любовни неволи, едно нещо остава вярно засега – денят на лятното слънцестоене е най-дългият ден на планетата Земя; така че може и да не е суеверие, ако ние, наистина помечтаем в нощта преди Еньовден…